
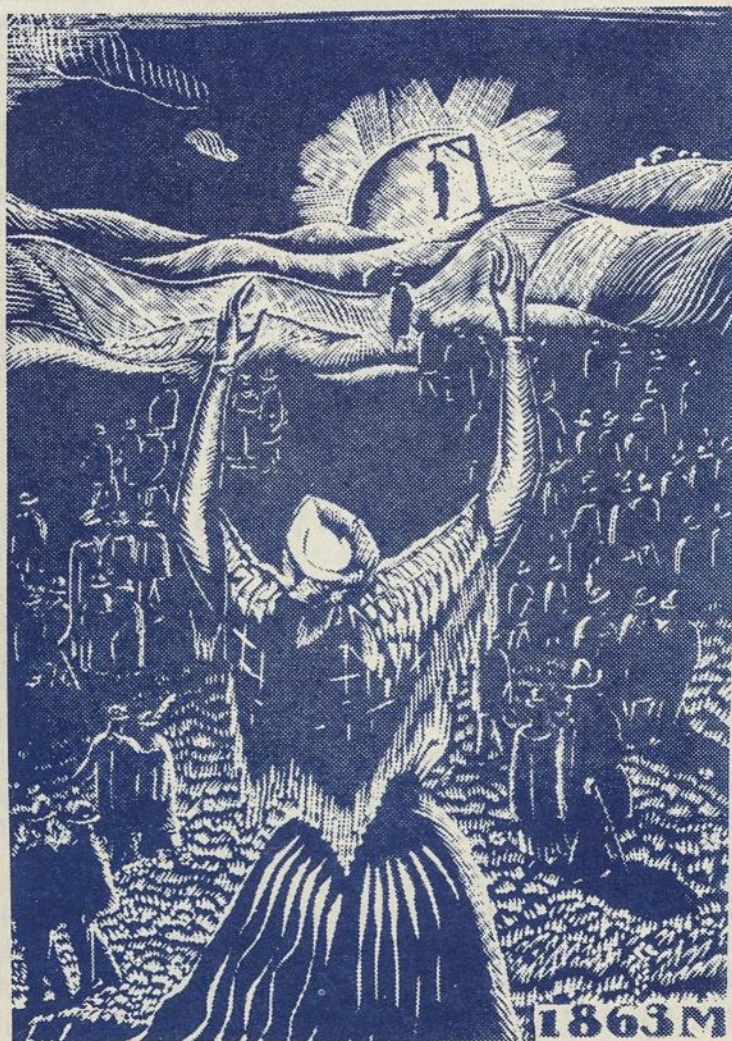
ŠVIESA

No. 4

SPALIS - LAPKRITIS - GRUODIS

1969 M.

Vaizdelis iš 1863 m. sukilimo Lietuvoje.
Mečislovo Bulakos medžio raižinys.

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 4 Spalis - Lapkritis - Gruodis (October - November - December) 1969

XXXV

TURINYS

ĮVYKIŲ SUKŪRYJE.	99
NAUJAS ŽVILGSNIS Į AMERIKOS DARBININKŲ KLASĘ! Len de Caux	100
APIE AMERIKOS JAUNIMĄ IR JO NUOTAIKAS. R. Baranikás	102
GIMIMAS, Jono Jurevičiaus poezija	105
IŠ ĮŽYMAUS AMERIKIEČIO ATSIMINIMŲ. Robert Minor.	107
TĖVYNĖ. Remigijaus Gražio poezija	109
AUKŠTAITIJOS SŪNUS. Juozas Baltušis.	110
GYVENSIU UŽ DU. Laimutės Mikelaitytės poezija	111
MIRTININKAS. A. Liepsnonis	112
DVI SNAIGĖS. J. Batos poezija	113
KINIJA IR JOS ATEITIS. D. M. Šolomskas	114
DIDMIESČIO TAMSOJE. J. Subatos poezija	116
EINU. Balio Jakubausko poezija.	116
APGAVIKŲ LIZDAI. Dr. A. Petrika.	117
VILNIAUS IŠLAISVINTOJAMS SALIUTAS. Petro Keidošiaus poezija	119
PASIVAIKŠČIOJIMAS PO VILNIŲ. J. Sūbačius	120
BIČIŲ PRODUKTAI IR MŪŠŲ SVEIKATA. V. Savickas.	122
ŠIAURĖS PAŠVAISTĖ. Juozo Nekrašiaus poezija	123
PURSLAI. J. Šimonio poezija.	123
DAINAVOS KRAŠTO DAINIUS.	124
PLONAI PLONAI KUODELĮ VERPIAU. Petras Panavas	126
ŠARVAI. Alg. Baltakio poezija	127
LLD REIKALAI. Mikalinos Meškauskienės knyga. Ieva Mizarienė	128

ĮVYKIŲ SŪKURYJE

Prieš metus laiko Jungtinių Amerikos Valstijų žmonės išsirinko naują vadovybę Richard Nixono asmenyje. Už jį jie balsavo iš desperacijos, iš nusivylimo prezidentu Johnsonu, vildamiesi ir trokšdami, kad jis pakeis mūsų šalies užsieninę politiką, tuoj nutraukdamas Vietnamo karą. Deja, karas tebeina, kraujas tebesilieja. Nestebėtina, kad žmonių kantrybė pradeda išsisemti. Jie tai įrodė š. m. spalio 15 dieną galingomis prieškarinėmis manifestacijomis.

* * * *

Visi nuoširdūs taikos šalininkai su pasibaisėjimu stebi Vidurio Rytuose įvykius. Izraelio santykiai su arabais tebeaštrėja. Atvirai kalbama apie atsinaujinimą tikro karo. Abi pusės sistematiškai ginkluojasi ir ruošiasi tokiam konfliktui. Nutilo kalbos apie "Keturių didžiųjų" (Jungtinių Valstijų, Tarybų Sąjungos, Anglijos ir Prancūzijos) pastangas tokiam gaisrui užstoti kelią. Su didžiausiu susirūpinimu Jungtinių Tautų sekretorius U Thant sako: "Galimas daiktas, kad mes esame liudininkais Vidurio Rytuose ko nors panašaus į naujo šimtmetinio karo pradžią!"

* * * *

Nesulaikomai tebekyla mūsų gyvenimo reikmenų kainos. Visos prezidento Nixono ir jo vadovaujamos vyriausybės vyrų kalbos apie kovą su infliacija nieko nedavė ir vargiai ką nors praktiško duos greitoje ateityje.

O kainų kilimas, aišku, verčia dirbančiuosius gelbėtis, reikalaujant didesnių algų ir uždarbių. Gali šalį užlieti streikų banga. Gal pirmą kartą istorijoje mūsų vyriausybė sveikina paskutiniais keliais mėnesiais bedarbių skaičiaus padidėjimą keliais šimtais tūkstančių. Jos ekonomai sako, jog tai geras reiškinys mūsų kovoje prieš infliaciją!

Nieko nebesigirdi apie karą prieš skurdą, apie kurį tiek daug girdėdavome prieš 1968 metų prezidentinius rinkimus. Skurdžiai paliekami "dievo valiai". O jie, kaip žinia, skaitomi keliais desėtkais milijonų.

* * * *

Visi, kuriems taika yra tikrai prie širdies, su aukšta viltimi stebi tarp Tarybų Sąjungos ir Kinijos derybas parubežiniams nesusipratimams išlyginti. Atrodo, kad santykiuose su savo didžiuoju kaimynu Kinijoje pradeda laimėti blaivus protas.

* * * *

Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja jau seniai posėdžiauja, bet apie jos darbus kol kas nieko nesigirdi. Galimas daiktas, kad įvairios komisijos sušilusios ruošia pasiūlymus, kurie bus svarstomi paskutinėmis sesijos dienomis. Taip būdavo praeityje. Bet vis tiek tylą apie sesijos eigą kelia nerimą tuose, kurie Jungtines Tautas tebelaiko vieninteliu pasaulinės taikos sargu.

* * * *

1970 metai žada būti Amerikos lietuviams dideliais turistiniais metais. Jau kalbama apie skaitlingų grupių lankymąsi Tarybų Lietuvoje. Mat, Lietuvoje vėl įvyks dainų ir muzikos šventė. Daugelis tų, kurie prieš penkerius metus dalyvavo dainų šventėje ir parsivežė neišdildomų įspūdžių, ruošiasi ir ateinančiais metais dalyvauti. Kalbama apie menininkų grupės pasiuntimą. Ypač plačiai puoselėjama mintis apie sudarymą geros čia gimusių ir augusių lietuvių grupės.

Mes, žinoma, nuoširdžiausiai sveikiname visas tokias idėjas. Mes norime, kad ko daugiausia Amerikos lietuvių lankytųsi Tarybų Lietuvoje, o Tarybų Lietuvos žmonių Amerikoje!

NAUJAS ŽVILGSNIS Į AMERIKOS DARBININKŲ KLASĘ

Atrodo, atėjo laikas iš naujo pažvelgti į mūsų darbininkų judėjimą. Per pastaruosius 20 metų, šaltojo karo metu, buvo priimta rašyti apie Amerikos darbininkus, lyg jie būtų kapitalistinės santvarkos dalis, susidedanti iš patogių, pasiturinčių, arba net rasistinių elementų, kurių reikalus gina du Georgai — Georgas Meany ir Georgas Wallace. Pradedant C. Wright'u ir baigiant Herbertu Marcuse, įvairūs gudruoliai ieškojo kokio nors darbininkų klasės pakaitalo, nenorinčio dalyvauti keičiant žmonių visuomenę. Šie paieškosimai nedavė tinkamų rezultatų, ir štai pagaliau, ypač po praėjusių metų įvykių Prancūzijoje, kai kurie šių gudruolių pradeda kitaip žiūrėti į darbininkų klasę.

Karo išpūstos ekonomikos sąlygose gal kai kurie geriau uždirbantieji darbininkai ir pakilo aukščiau vidurkio, bet kaip visuma, darbo žmonės pasilieka dar toli užpakaly vidurinės klasės (middle class) ir kapitalistų. Jie nėra apsupti prabanga, kuria gali pasidžiaugti mūsų visuomenės viršūnės. Daug kam sunku suvesti galus, ir labai daug gyvena žemiau skurdo ribos. Geriau susiorganizavę iškovojo atlyginimo pakėlimo, bet ir jie vos išlaiko savo galvas virš vis didėjančių kainų ir mokesčių, tuo tarpu kai kiti, mažiau susiorganizavę, lieka apačioje.

Tam tikras gyvenimo standartas, reikalingas išlaikyti darbo jėgą tam tikrame periode ir tam tikroje visuomenėje, nėra nepakeičia faktiškos vergijos tų, kurie gali parduoti tikrai savo darbo jėgą. Darbininkas, kuriam būtinas yra automobilis važiuoti į darbą, arba kurio gyvenimas atrodo neįmanomas be televizoriaus, yra tiek pat eksploatuojamas kitų naudai, kaip ir tie, kurie tų daiktų neturi. Algų gavėjai (wage-earners) yra atskira visuomenės klasė, ir tai ne dėl savo gyvenimo standarto, bet todėl, kad jie gyvena iš gaunamos algos. Tai skiria juos nuo darbdavių, vertybinių popierių savininkų, nejudomo turto savininkų, kurie gyvena iš kapitalistinio pelno, nuošimčių arba nuomos pelno.

Amerikos darbininkų klasė nesumažėjo, neperėjo į "middle class". Tik nedaug labai pasiturinčių darbininkų turi pajamų iš nuosavybės, greta savo algų. Faktiškai darbininkų klasė išaugo savo skaičiumi ir savo reikšme Amerikos gyvenime. Proporcija darbuotojų, gyvenančių iš alaus, 1955 m. buvo 85.2%, o 1967 m. padidėjo iki 89%.

Tie, kurie atsimena 20-sius metus, kaip mes tada kalbėjome apie darbininkus, apie "gamintojų" klasę ir sujungdavome žemės ūkio ir pramonės darbininkus į vieną sąvoką. Farmerių buvo tiek pat, kaip ir miesto darbininkų, ir kadaise net daugiau. Dabar darbininkai viršija savo skaičiumi fermerius, o korporuotas žemės ūkis, — didelės farmos — pastatė kaimo darbininkus į tokį pat "algų gavėjų" statusą, kaip visi kiti darbininkai.

Pačioje darbininkų klasėje įvyko eilė pasikeitimų. Baltų apykaklių darbininkų, ypač profesionalų ir technikinių darbuotojų skaičius padidėjo didesne proporcija, negu mėlynųjų apykaklių. Tarp 1950 ir 1965 m. baltųjų apykaklių skaičius padidėjo 43%, profesionalų ir technikinių darbuotojų — beveik padvigubėjo. Tačiau mėlynųjų apykaklių darbininkų skaičius padidėjo mažesne proporcija — 13%. Mėlynųjų apykaklių tarpe pusiau-kvalifikuotų ir nekvalifikuotų darbininkų skaičius padidėjo per pusę mažiau negu kvalifikuotųjų — 10% prieš 20%. Statistikai pranašauja, kad ši padėtis tęsis iki 1975 m. Baltųjų apykaklių technikai vis daugiau dalyvaus produkcijoje, bet mėlynosios apykaklės vis dar sudarys trečdalį visos darbo jėgos, specialistų skaičius pasiliks pastovus, o pusiau-kvalifikuotų ir nekvalifikuotų skaičius kiek mažės savo proporcijoje.

Ką visa tai reiškia? Didėjant prekybai ir poreikiams, naujoji technologija vis dar savo esmėje priklauso nuo darbininkų klasės, kurios techninės žinios ir kvalifikacija vis didėja. Technikai, baigę koledžus, vis daugiau įtraukiami į pramonę. Tokie technikai seniau buvo priskiriami prie profesionalų ir prie "middle class" (vidurinės klasės). Bet

Šviesa Nr. 4, 1969

spraga tarp jų ir kitų specialistų mažėja. Kartu su kvalifikuotais darbininkais jie iki 1975 m. sudarys 29% darbo jėgos.

Solidarumas tarp technikų ir darbininkų prieš jų bendrus darbdavius vis didėja. Prisiminkime technikų ir intelektualų kovingą rolę istorinėje sėdėjimo streikų bangojė Prancūzijoje praėjusių metų gegužės mėnesį. O kas pradėjo tą judėjimą, jeigu ne technikai, ne koledžų studentai?

Aš neprisilaikau teorijų, priešpastatančių "naują" darbininkų klasę senajai pramonės darbininkų klasei, mažinančių pastarosios reikšmę. Bet atrodo aišku, kad ta darbininkų klasė, kurią mes žinome dar iš tų laikų, kai kapitalizmas padarė dirbančiuosius nuo darbdavių priklausančiais tarnais, — žymiai padidėjo ir įgavo daug naujų bruožų.

Kai aš šiandien žiūriu į darbininkų klasę, aš matau Amerikos darbininkus, kurie žymiai išaugo savo skaičiumi, išsilavinimo lygiu ir savo reikšme visuomenėje. Didelė dauguma gerai apmokamų amerikiečių dirba monopolistiškiems ir konglomeruotiems darbdaviams.

Ši didžiulė dauguma turi suprasti savo bendrą interesą kaip neskaitlingos darbdavių grupės "algas gaunančių tarnų" ir atitinkamai organizuoti savo kovą. Kai jie tai padarys, ir jeigu jie tai padarys, jie galės pakeisti visą jėgos balansą savo naudai, prieš monopolijas, valdančias mūsų visuomenę ir nustatančias jos kapitalistinę ir imperialistinę politiką.

Len de Caux

Kasmet industrinėse nelaimėse žūsta 14,500, o paliegiškai sužeidžiama daugiau kaip du milijonai amerikiečių

APIE AMERIKOS JAUNIMA IR JO NUOTAIKAS

Šio straipsnio autorius dailininkas R. Baranikas jau kelinti metai dėsto New Yorko Miesto universitete ir yra su jaunuomene gan gerai susipažinęs. Jis taipgi veiklus taikos judėjime, ypačiai grupėje, kuri vadinasi "Rašytojai ir Dailininkai už Taiką".

Red.

Rugsėjo 21-ą Ann Arbor, Michigan universiteto stadijone įvyko futbolo rungtynės; rungėsi Michigan ir Vanderbilt universitetų komandos. Stadijone buvo daugiau kaip 17,000 studentų — stebėtojų.

Pasinaudodami ta proga, Michigan universiteto antikininių ir radikalių grupių aktyvistai stadijone paskleidė lapelių, kuriuose ragino studentus po rungtynių formuoti antikarinę demonstraciją. Lapeliai sakė:

"Dabartinė administracija Washingtone žada baigti karą Vietname, iš ten neva ištraukia junginius, bet karo galo nematyt. Kuo daugiau, Pentagonas ruošia jaunas karines machinacijas Laose ir Thailande. Mes turime parodyti kraštui, kad mes nenurimsime, kol šis kriminalinis karas prieš Vietnamo žmones nebus galutinai nutrauktas..."

Kuomet rungtynės baigėsi (Michigan U. pergale) ir žiūrovai pradėjo iš stadijono išeiti, lauke prie vartų jau laukė antikariniai aktyvistai su plakatais, šūkiomis ir vėliavomis.

Michigan universitetas yra radikalizmo centras. Ten gimė SDS (Studentai už Demokratinę Visuomenę), ten anti-karinės nuotai kos gan stiprios. Demonstracijos organizatoriai tikėjo, kad žygiuose dalyvaus penki tūkstančiai studentų. Bet jie apsiriko. Į demonstraciją pradėjo rikiuotis beveik visa studentų masė! Apie 15 tūkstančių patraukė per Ann Arbor miestelį universiteto centro link. Plakatai ir vėliavos didžiulėje minioje pradėjo tirti.

"POGRINDINIS GELEŽINKELIS"

Spalio 5-ą "New York Times" pranešė, kad vis daugiau ir daugiau JAV kareivių desertuoja ir pereina rubežių į Kanadą. Jau kelinti metai, sakė "N. Y. Times", Amerikos jaunuoliai šimtais ir tūkstančiais, tikslu išvengti karinės tarnybos, pereina rubežių, bet dabar tą patį daro vis daugiau ir daugiau kareivių.

Laikraštis naudojo terminą "Underground Railroad" ("Pogrindinis geležinkelis"), kaip vergovės laikais buvo žinomas pietinių valstijų vergų-negrų bėgimas į Šiaurę ir Kanadą. "Times" aprašo, kaip dabartiniams bėgliams kariams padeda įvairios antikarinės grupės, religinės sektos, pacifistai ir t. t.

KARTŲ PLYŠYS

Kad Amerikos žmonėms iki gyvo kaulo įgriso nelemtas, barbariškas, nepateisinamas karas Vietname, dabar jau visiems aišku. Kad jis dar labiau įgriso jaunimui, negali būti klausimo. Ta prasme tarp senosios ir jaunosios kartos skirtumas dabar jau darosi vis mažesnis. Bet kitais klausimais egzistuojanti praraja, paprastai žinoma kaip "Kartų plyšys", (The Generation Gap) lieka ir yra nuolat minima. Kaip ją suprasti, ką ji reiškia mums, senesnės kartos žmonėms? (Atsiminkime, kad Amerikos jaunuolių tarpe senesnės kartos žmogumi skaitomas kiekvienas daugiau kaip 30 metų amžiaus...)

Jaunimas mitinge už taiką.

KIEKVIENOS KARTOS PRIVILEGIJA

Žmonijos istorijoje kiekviena nauja karta jautė, kad ji į gyvenimą įneša ką tai ypatingo, naujo, visai skirtingo nuo praeities patyrimo. Kiekviena karta visuomet jautė, kad JOS naujoviškumas yra skirtingas nuo praeities naujoviškumų, kad pasaulis šios kartos laikotarpyje kaip tik stovi "kryžkelėje", kad pakaitos yra "lemiamos", kad pasaulis niekad praeityje nepergyveno tokio pagrindinio sukrėtimo.

Visų šimtmečių literatūroje randame tokių atspindinčių nuotaikų. Ir jose yra tam tikros logikos: kas žmogui artimiau, tas jam ryškiai aiškiau, svarbiau, viską kitą nustelbia.

Paskaitykime, pavyzdžiui, manifestus, kuriuos šio šimtmečio pradžioje leido dailininkai ir poetai futuristai. Bačioni, Bala ir kiti futuristai savo manifeste sakė:

"Dabartiniu mechanizacijos ir greičio laiku, kuomet automobiliai skuba 30 mylių greičiu per valandą, kuomet fabriky kaminai dengia visą Europą, kuomet žmogus pradeda skristi oru — ar galima nejausti, kad žmonija stovi kryžkelėje? Ar galima senoviškai galvoti, ar galima nejausti atskriejančios revoliucijos plasnavimo? Šalyn muziejai, šalyn supuvusi kultūra — tegyvuoja estetinis anarchizmas, tegyvuoja naujoji visuomenė!"

Jauni žmonės visuomet jautė, kad jie viską pertvarko iš naujo, o senesnės kartos žmonės dažniausiai kratė galvas ir aimanavo: "Prie kogi eina dabartinis pasaulis..."

"Šviesos" skaitytojai beveik visi yra senesnės kartos žmonės, bet ne bet kokie, o skaitą save pažangiečiais. Bet neperdėsiu pasakęs, kad retas kuris supranta dabartinę Amerikos pažangųjį jaunimą, ir dar rečiau rasi tokį, kuris į tą jaunimą simpatingai žvelgtų.

O tas jaunimas, tam tikra prasme, kartoją, nors skirtingoje formoje, ką daugelis mūsų darėme jaunatvėje.

Naujoviškos muzikos besiklausantis, ilga-plaukis, kiek hipiškas, Amerikos jaunuolis, kuris atsisako eiti į karinę tarnybą, nes nusištatęs prieš karą Vietname, paviršutiniškai visai skirtingas nuo jauno darbininko pažangiečio Pirmojo pasaulinio karo metu, kuris

atsisakė kariauti imperialistiniame Amerikos kare prieš tiek pat imperialistinę kaizerinę Vokietiją.

O, tačiau, pakalbėk su eiliniu senesnės kartos pažangiečiu apie dabartinį jaunimą, ir tuoj išgirsi — net neapykantos toną, jau nekalbant apie visišką atsisakymą jį suprasti, kas dabartinį jaunimą taip nustato.

"GYVENIMO BŪDAS"

Visų pirma senesnės kartos žmonės erzina dabartinio jaunimo, ypatingai mokslus einančio kairiai nusistačiusio jaunimo, "gyvenimo būdas" (style of living). Tik pasižiūrėk į juos — pasakys šio žurnalo skaitytojas, — jaunuolių plaukai tokie ilgi kaip merginų, nešukuoti, jie barzdoti, apsikabinę karoliais, o merginos basos... Ir kokios muzikos jie klausosi! Tikra kakafonija!

Bet kas mums dažnai atrodo nematyta nauju ir beveik netoleruotina, faktinai yra tik sugrįžimas prie ko tai tikrai senoviško. Pasižiūrėkime į aliejinius paveikslus, kuriuos prieš šimtmečius tapė Italijos, Olandijos dailininkai, ir mes pamatysime, kad jauni vyrai tada atrodė gan panašūs į dabartinius ilgaplaukius jaunuolius.

Kiekviena karta nori būti savita, skirtinga. Ką daryti su barzda ir plaukais? Gali veidą skusti ir plaukus kirpti trumpai, kaip vyrai darė per paskutines kelias kartas, arba gali leisti augti ilgus, kitaip sakant, gali sukti į vieną ar į kitą pusę, bet kitokių naujenybių neišgalvosi.

Psichologai aiškina, kad dabartinė mada jaunime faktinai yra kaip ir reakcija prieš militarizmą: Pentagono pavyzdingas Amerikos jaunuolis yra labai "vyriškas", trumpai kirptais plaukais, uniformuotas marinas. Jo civilinė versija yra jaunas, į korporacijos viceprezidentus siekiąs biznismenas, greit pirksiąs savo antrą automobilį, mokąs bankui už paskolą, kurią gavo savo namui pasistatyti priemiestyje.

Naujosios kairės — kiek hipiškas, mokslus einąs jaunuolis kaip ir tiksliai tą viską paneigia. Jis atrodo toks, lyg kareivio iš jo jokiū būdu nepadarytum, jau nekalbant apie

mariną. Jo drabužiai neprosyti, palaidi. Lyg sako, kad jis nesiekia šiltos vietelės korporacijos įstaigoje, ir visas jo gyvenimo būdas sako, kad dviejų automobilių ir namelio jis nesiekia.

Tas jaunuolis dalyvauja taikos demonstracijose. Jis gal aiškiau, negu kas nors kitas Amerikos baltųjų tarpe, jaučia, už ką kovoja negrai. Jis nusistatęs prieš bet kokią priešpaudą. Jis jaučia panieką civilizacijai, kuri pati, beveik skęsdama pertekliuje, Vietname sėja mirtį iš dangaus, kad neleistų tenykštieiems gyventi kaip jie nori.

Tas jaunuolis tikriausiai nėra mūsų priešas, nors mes galėtume pasakyti, kad jis gal per daug svarbos kreipia "gyvenimo stiliui", o nepakankamai — politinei akcijai.

APIE MUZIKOS SUPRATIMĄ

Neseniai "Laisvėje" tilpo apie Woodstoke įvykusį Taikos ir muzikos festivalį aprašymas. Kaip žinia, į tą festivalį suplaukė apie 400 tūkstančių jaunuolių iš visos šalies. "Laisvės" bendradarbis to festivalio muziką apibūdino kaip ištisą "kakafoniją". Tai ne pirmas toks mūsų spaudoje aprašymas apie dabartinę Amerikos jaunimo muziką, ir tuo įrodoma, kaip paviršutiniškai mes tą muziką suprantame.

Atrodo, kad daugelis mūsų laikosi prieš dešimtmečius įsigytą žinojimą, kad šiuolaikinė muzika dalinasi į dvi pagrindines rūšis: "rimtą" (klasikinę) muziką ir "estradinį džiazą".

Visų pirmą, džiazas savaime nėra vienytis: yra įvairiausių džiazų rūšių, tarp kurių iš negrų liaudies gelmių išplaukiąs improvizacinis džiazas yra tikras liaudies menas. Bet džiazas jau seniai tapo tik naujoviškos muzikos dalele. Taip vadinamas Rock and Roll ir jo įvairios atšakos dabar užima svarbiausią vietą.

Bet tai ne viskas. Woodstoko festivalyje svarbią vietą užėmė lyriškųjų liaudies dainų dainuotojai, tokie, kaip tikra lakštingala Joan Baez. Daugelis liaudies dainų dainuotojų, kaip Baez, Pete Seeger ir kiti, dainuoja kovingas antikarines dainas, liaudies kovų dainas. Kaip tą visą galima vadinti kakafonija?

Muzika, kurios klausosi Amerikos jaunimas, turi tam tikrą ritmą, prie kurio reikia priprasti. Bet taip pat negalima, tik paviršutiniškai pažinus, jos smerkti. Taip pat labai populiarai sena tradicinė Indijos muzika, ypatingai jos atlikėjas Ravi Šankar. Ir tai nėra kakofonija.

NAUJOJI KAIRĖ

Būtų galima daug pasakyti apie Amerikos radikališkojo jaunimo, taip vadinamą, "gyvenimo būdą", bet tas užimtų per daug vietos. Bet šį tą reikia pridėti apie jo politines nuotaikas.

Prieš apie dešimtį metų, šalia civilinių teisių judėjimo (tai yra, judėjimo už negrų lygias teises, ypatingai Pietuose), pradėjo formotis naujos radikališkos politinės grupotės jaunime, ypatingai studentuose. Stambiausia ir įtakingiausia grupe tapo SDS (Students for a Democratic Society — Studentai už Demokratinę Visuomenę).

Iš pradžios tos grupės vyriausiąja tendencija buvo tam tikras politinis palaidumas. SDS teigė, kad didžiausia nuodėmė yra būti dogmatišku. O "dogmatišku" nusistatymu SDS tuo laiku laikė kiekvieną bandymą kristalizuoti ideologiją. SDS skyriai autonomiškai tvarkė savo reikalus, ir kiekviename skyriuje nariai viens su kitu lenktyniavo būti "lankstūs", "pragmatiški". SDS su pašaipą kalbėjo apie "Senąją kairę" su jos sektomis, dogmomis, įvairiausiu marksizmo aiškinimu.

O kaip dabar? Buvęs SDS ideologas Carl Ogelsby žurnale "Liberation" nurodo, kad SDS dogmatiškume dabar toli pralenkė taip vadinamąją "senąją kairę."

Gyvenimo kovoje SDS jaunuoliai pamažu surado, kad be ideologijos negalima veikti, ir priėję tos išvados, ne tik sustojo centre, o jaunatvišku entuziazmu nuėjo į kraštutinumą. Dabar SDS pasidalinusi į tris tarpusavyje kovojančias ir atskirai veikiančias organizacijas, kurių kiekviena save vadina tikrąja SDS.

Viena yra taip vadinama "Darbininkų ir Studentų Koalicija", kuri randasi maoistų įtakoje. Kita yra RYM (Revolutionary Youth Movement — Revoliucinis Jaunimo judėjimas), ir ta grupė taip pat cituoja Mao Tse-Tungą.

Trečioji yra, taip vadinama "Centro Sekcija" — ji ir cituoja Mao. Visos trys vadina visas kitas, išskyrus savo grupotę, "kontrrevoliucinėmis"....

SDS nuėjo net taip toli, kad dabar pradėjo neatlaidžią kovą prieš bendrai radikališkame jaunimo judėjime vyraujančias "naujojo gyvenimo būdų" nuotaikas, už ascetiškumą, už chunveibinišką-raudongvardietišką discipliną...

SOLIDARUMAS SU NEGRAIS

Kokią išvadą mes, senesnės kartos pažangiečiai, galime padaryti apie radikalų mūsų šalies jaunimą? Aš manau, kad mes virš viso turime žiūrėti į jį kaip į draugišką jėgą, nežiūrint, kokia mums svetima atmosfera jame bevyrautų. Mes turime atsiminti, kad dviejuose pagrindiniuose klausimuose Amerikos jaunimas šiuo metu užima pažangesnes pozicijas, negu suaugusioji darbo žmonių karta. O tie klausimai yra: karas Vietname ir kova už negrų lygybę.

Pasipriešinimas karui auga visuose sluoksniuose, bet šiuo momentu jis tikriausiai yra stipresnis mokslus einančiojo jaunimo tarpe.

Negrų išsilaisvinimo judėjimo atžvilgiu jaunimas toli pralenkė senąją kartą, įskaitant organizuotuosius darbininkus. "Juodųjų Panterų partija" (Black Panthers) savo sąjungininkus baltųjų tarpe randa beveik išimtinai jaunime, nors paskutiniaisiais keliais mėnesiais ta grupė vietomis bendradarbiauja ir su Komunistų Partija. Tuo tarpu, kai konservatyviams unijų vadovams dar sekasi palaikyti faktinę segregaciją kai kuriose unijose (pavyzdžiui, statybos darbininkų), baltieji jaunuoliai dažnai dalyvauja kartu su jaunaisiais negrais bendruose išstojimuose prieš policiją ir rasistus. Prisipažinkime: mūsų judėjimo senesniųjų žmonių nemenka dalis gyvena baltuose priemiesčiuose, kasdieniniame gyvenime retai sueidami į kontaktą su negrais, apie negrų išsilaisvinimo kovą galvoja tik teoretiniai. Radikalus baltasis jaunimas, iš kitos pusės, palaiko daug glaudesnius ryšius su kovingaisiais negrais. Paimkime, pavyzdžiui, dvi mūsų didmiesčio, New Yorko dalis:

baltais darbininkais apgyventą kokią nors Queens apylinkę ir, taip vadinamą Greenwich Village, kur spiečiasi daug jaunų radikalų žmonių. Queens apylinkėje negras svetimas. Greenwich Village gatvėse pamatysi daugiau baltų-juodų brolybės ir draugavimo, negu bet kur kitur Amerikoje.

.....

Tuomi, žinoma, nenoriu pasakyti, kad radikalėjantis Amerikos jaunimas savimi sudaro visapusiškai tobulą jėgą, kuria remiasi šalies ateitis.

Radikalėjimo procesas gilėja, bet tuo pačiu laiku, šalia sveikų tendencijų, reiškiasi ir nesveikos: daugelio linkimas į narkotikus; naivus ekstremizmas politikoje; smulkburžuazinis ultrakairumas; tam tikras misticizmas, ir taip toliau, ir taip toliau.

Galiausiai pagrindinės pakaitos Amerikoje ateis tik po to, kai naujas radikalėjimo procesas apims ir baltąją darbininkiją, kaip jis dabar apima negrus ir jaunuomenę.

Bet kol kas — nesišaiptykime iš tų jaunuolių, kurie mums kartais atrodo keistoki, kurių kalbos, manierų ir gynimo būdo mes negalime suprasti. Vietoje to, žiūrėkime į pagrindinį faktą, kad daugumoje tas jaunimas yra jėga, kuri stoja prieš monopolijas, militarizmą, hipokritiškumą, ciniškumą ir materialinį vulgarizmą, kuriuose ši šalis — paskutinioji imperializmo tvirtovė skęsta.

Atminkime, tie jaunuoliai — mūsų draugai.

Gimimas

Gimiau iš pasakų ir alyvų žiedų ...
Ir iš pavasario dvelksmo laukimo.
Gimiau stebuklingu metu,
Kai mintis ir jausmai nerimo.

Gimiau iš vyturių giesmės tada,
Kai prie upės žilvičiai pražydo,
Kada žemė žiedų puta
Po padangę plaukiojo žydrą.

Jonas JUREVIČIUS

IŠ IŽYMAUS AMERIKIEČIO ATSIMINIMŲ

Mano susitikimai su Leninu

Robert Minor

Mepresimenu, kioje auditorijoje pirmą kartą sutikau Vladimirą Iljičių. Gal tai buvo "Metropolio" viešbučio salėje, kur vyko VCVK posėdis.

Vienas Amerikoje buvusių draugų rusų, mano prašymu, parodė man Leniną. Leninas — nedidelio ūgio, iš pažiūros labai kuklus — stovėjo kampe; apsirengęs visiškai paprastai: ant galvos užsidėjęs įprastinę darbininkišką kepi ir net be blizgančių aulinių batų, kokius tada daugelis avėdavo. Žodžiu, Leninas buvo visai kitoks, negu įsivaizdavau didįjį žmogų.

Aš atkreipiau dėmesį į jo veido žvitrumą, į tai, kaip jis keitėsi Leninui kalbant ir klausantis. Pamažu jis tapo mano dėmesio centru... Nesupratęs nė vieno žodžio iš to, kas buvo kalbama salėje, išėjau kupinas įspūdžių tik apie vieną žmogų — apie Leniną.

Nežinau, kaip Leninas išgudrino surasti man laiko tais sunkiais 1918 metų pavasario ir vasaros mėnesiais. Bet aš manau, kad tai galima paaiškinti giliu jo domėjimusi per visą Rusijos revoliuciją "išorinio pasaulio" revoliuciniu judėjimu, kitų šalių socialistų pozicijomis. Tą kartą pas jį išbuvau apie penkiolika minučių.

Leninas kalbėjo nedaug. Jis visada mokėdavo atišti liežuvį pašnekovui — pats tenkindavosi tuo, kad klausėsi. Jį domino mažiausios smulkmenos, kaip JAV darbininkų klasė reaguoja į revoliuciją.

Aš jam papasakojau, kaip pažangūs ADP (Amerikos darbo federacija — Red.) sluoksniai vertina veiksmus Petrogrado darbininkų ir jūreivių, kurie išgelbėjo gyvybę Tom Mooney pasiekę, kad įsikištų prezidentas Wilsonas.

Papasakojęs apie tai, profsąjungų, priklausančių Mooney gynimo komitetui, vardu

perdaviau Leninui, kaip bolševikų partijos vadovui, oficialią padėką už puikų internacionalinio solidarumo aktą. Leninas neištarė nė žodžio — tik jo akys suspindėjo.

KALBAMĖS ANGLIŠKAI

To pirmojo mūsų susitikimo metu Leninas užkalbino mane rusiškai. Aš tegalėjau jam atsakyti, kad rusiškai nekalbu, bet moku prancūziškai. Leninas iš pradžių pasakė, kad nepakankamai gerai moka angliškai, ir kurį laiką mes kalbėjomės prancūziškai, paskui Leninas pradėjo vokiškai, o po to, mano nuostabai, tęsė nepriekaištinga anglų kalba nedarydamas nė vienos klaidos ir tik retkarčiais tesustodavo ieškodamas žodžio (visi kiti mūsų pokalbiai vyko angliškai, ir aš neprisi-menu nė vienos gramatinės Lenino klaidos).

Antrąsyk pakliuvau pas Leniną kaip tik tuo metu, kai baltagvardiečiai sistemingai kėsindavosi į revoliucijos vadus. Vos su manim pasisveikinęs, Leninas tiesiai paklausė:

— Kokia jūsų nuomonė apie raudonąjį terorą?

Atsakiau, kad, mano nuomone, jeigu neduotų buržuazijai pajusti, jog jos pastangos sunaikinti revoliuciją atves į jos pačios fizinį sunaikinimą, tai revoliucija tikrai žūtų. Į tai Leninas nieko neatsakė, bet iš to, kaip jis apčiupinėjo mane akimis, pajutau, kad klausimas nebuvo atsitiktinis.

Po pauzės, pasikeitęs su manimi dar keletu žodžių, Leninas staiga ir be jokio aiškaus ryšio su ankstesniu pokalbiu paklausė:

— Ar jūs matėte Kropotkiną?

— Taip.

— Kas jis toks?

— Jis beviltiškas buržua.

— Taip? — ištarė Leninas klausiamu tonu.

— Kaip tai?

MANO NUOMONĖ APIE KROPOTKINĄ

Aš papasakojau apie savo apsilankymą pas Kropotkiną, apie tai, kaip Kropotkinas, kurį aš anksčiau idealizavau, griežtai smerkė mane už tai, kad nenorėjau paremti sąjungininkų kovos "už demokratiją", ir kaip jis mane tebepeikė dalyvaujant pas jį atvykusiai grupei karine uniforma vilkinčių amerikiečių, Krikščionių jaunimo asociacijos narių. Aš papasakojau kaip tie amerikiečiai apipylė Kropotkiną komplimentais tituluodami jį (ir tuo sukeldami aiškų jo pasitenkinimą) "kuni-gaikščiu" ir kaip aš išėjau nusivylęs savo "herojumi".

Leninas teiştirė:

— Hm! Įdomu...

Iš vėlesnių aplinkybių man paaiškėjo, kodėl Leninas su manim staiga prašneko apie Kropotkiną. Vienas mano pažįstamas, dirbantis Maskvoje vertėju, susitikęs su manim gatvėje susijaudinęs pravapėjo:

— Buržuazija išgyvena slaubingą baimę ir nerimą, kai kurie įtakingiausi buržua siekia, kad Leninas priimtų Kropotkiną ir kad tas prikaltėtų jį nutraukti raudonąjį terorą...

Leninas, rodos, neteikė jokios reikšmės, savo padėčiai, ir tas bruožas, man artimiau susipažįstant su jo, didžiausio žmonijos vado, svarba tuo didžiausiu istorijos momentu, vis labiau kėlė nuostabą.

Kartą ruošdamasis iš jo išeiti ir vilkdamas paltą, netyčia stuktelių alkūne didelę sukamąją knygų lentyną — keletas sunkių tomų nukrito ant grindų. Leninas tuoj pat atsiklauptė ir, tęsdamas pokalbį, ėmė rankioti knygas.

MANO PRAŠYMAS

Tų pačių metų vasaros pabaigoje vienas atvejų nušvietė man Lenino — bolševiku tvirtumą.

Maskvoje atsirado žmogus, buvęs Chicago siuvėjas M. Č., kuris tvirtino, kad jis

pažįsta mane iš kovos už Tom Mooney išlaisvinimą. Tas žmogus man pareiškė, kad jis anarchistas ir vadovauja "partizanų" būriui fronte prieš kontrrevoliucinę Kaledino armiją.

Beje, jo pasišalinimas tokiu metu iš fronto atrodė nepaaiškinamas. Netikėtai jis išnyko. Po kelių dienų pas mane verkdama atėjo jo žmona ir pasakė, kad jos vyras areštuotas, perduotas teismui už dezertyravimą bei vagystę ir karo tribunolo nuteistas sušaudyti. Ji įtikinėjo mane, kad jos vyras nekaltas, kad jis — pernelyg skuboto teismo auka ir, gal būt, net "piktavalių elementų suokalbio auka". Ji maldavo mane prašyti Leniną, kad jis duotų potvarkį peržiūrėti Č. bylą.

Paskubom brūkstelėjau raštelį, kuriame išdėsdčiau tai, ką ji man papasakojo. Su tuo rašteliu nuskubėjau pas Leniną.

Vienas jo sekretorių paėmė iš manęs raštelį ir išėjo. Netrukus jis grįžo ir pasakė, kad draugas Leninas dabar Poltino biuro posėdyje, išeiti pas mane negali, bet atidžiai perskaitė mano raštelį ir neuždels patenkinti mano prašymo.

Vėlai naktį pasibeldė pasiuntinys ir įteikė man Lenino atsakymą: raštelį, rašytą rašalu jo ranka. Aš tada dar vos tegalėjau skaityti rusiškai, bet jo turinys visam laikui įsirėžė man į atmintį:

"Draugas Minorai! Aš pasirūpinau, kaip ir žadėjau, kad ištirtų Č. bylą. Paaiškėjo tokie faktai: Č. dezertyravo iš savo posto fronte karo veiksmų metu. Jis pagrobė pinigų, skirtus jo pulko algoms. Dėl tokio žmogaus aš negaliu stengtis. Jį reikia sušaudyti.

Leninas"

Cituoju tą tekstą iš atminties. Aš šventai saugojau tą raštelį ir nešiojau jį su savimi iki 1918 metų lapkričio vidurio, kai man teko pereiti tarybinį — vokiečių frontą ir reikėjo atsikratyti visais bolševikinės kilmės dokumentais.

JO SUSIRŪPINIMAS MANIMI

Po incidento su nuteistu dezertyru dar keletą kartų buvau pas draugą Leniną įvairiais reikalais, bet apie tą dalyką nė karto neužsiminėme.

Mano nuomone, įstabiausias Lenino bruožas buvo jo įprotis kalbantis pasitraukti į antrąjį planą.

Po Kominterno III kongreso nuėjau pas Leniną. Buvau smarkiai persišaldęs. Leninas ir pats negalavo, bet užjausdamas klausinėjo apie mano sveikatą.

Netrukus po to jis rimtai susirgo, ir aš keletą savaitių jo nemačiau. Apie jo būklę sužinojau iš draugų ir iš laikraščių. Kai jis grįžo į darbą, jį aplankiau. Jis paklausė:

— Ar jau pasitaisėte nuo peršalimo?

Išeidamas, susikrimtęs prisiminiau, kad mes nekalbėjome apie JO sveikatą, o tik apie mano.

1921 metų rudenį reikėjo nusiųsti Leninui skubų laišką svarbiu reikalu, apie kurį turėjau su juo pasikalbėti. Nunešti laišką į Kremlių pavedžiau dešimties dvylikos metų berniūkščiui — fronte užmušto raudonarmiečio sūnui. Paaškinau berniukui, kad laiškas adresuotas draugui Leninui, kad jis turi paskubėti ir nedelsdamas atiduoti laišką, gauti atsakymą ir tuoj pat grįžti.

Berniūkštis, kuriam tai padarė milžinišką įspūdį, lyg strėlė nuskriejo į Kremlių. Aš laukiu ir laukiu, bėga valanda po valandos, o mano pasiuntinio vis nėra ir nėra. Pagaliau, kai jau sutemo, pasirodo berniukas, užrietas nosį, be galo išdidus. Aš užsipuoliau jį:

— Kur tu pradingai?

— O, — atsakė berniukas, — AŠ KALBĖJAU SI SU DRAUGU LENINU!

Vėliau man Kremliuje papasakojo, kad iš tikrųjų taip ir buvo. Berniukas nepanoro perduoti laiško niekam kitam išskyrus Leniną: Jis laukė pabaigos posėdžio, po kurio draugas Leninas sulaukė jį ir apipylė klausimais apie tai, kaip rūpinamasi kritusių raudonarmiečių vaikais.

MANO LAIŠKAS

Grįšiu prie to laiško. Tai buvo ilgas raštas — maždaug trijų puslapių. Kai atėjau pas Leniną, jis iš karto man pasakė:

— Pirmiausia, draugas Minorai, jums reikia žinoti, kad, kreipiantis tokiu plačiu laišku į žmogų, kuris taip užimtas, kaip aš, viršutiniame kairiajame kampe labai glaustu

telegrafiniu stiliumi reikėtų nurodyti, koku reikalu laiškas. Po to jūs turėtumėt nurodyti, ką jūs rekomenduojate. Ar nemanote, kad reikėtų taip elgtis?

Man visada keldavo nuostabą ta aplinkybė, kad, kada tik man prireikdavo pamatyti draugą Leniną (aš buvau pas jį dešimt dvylika, o gal ir daugiau kartų), tai visuomet būdavo įmanoma (išskyrus vieną atvejį, kurį minėjau: Leninas buvo Politinio biuro posėdyje). Leninas ypač domėjosi ryšiais su žmonėmis, atvažiavusiais IŠ UŽSIENIO, net jeigu jie ir nebūdavo bent kiek svarbesni. Draugas Leninas organizuodavo savo laiką taip, kad kuo geriausiai juo pasinaudotų.

Kartą net pasielgiau netinkamai: nustebinantas to, kad Leninas rado laiko priimti mane ir per keletą minučių sutvarkyti reikalą, kai daugelį dienų negalėjau pasiekti, kad kiti jį sutvarkytų, sušukau:

— Draugas Leninai, jūs turite daugiau laiko, negu bet kas kitas visoje Maskvoje!

Žinoma, tiesiogine prasme neturėjau to omeny. Bet Leninas nustebeęs pažvelgė į mane: — Ne, draugas Minorai, — pasakė jis, aš turiu NE DAUGIAU laiko, kaip kiti —

Ir aš išskaičiau jo veide, kokią milžinišką našta nešė proletariato vadas, našta, kuri, be abejo, prisidėjo prie to, kad didžiausio pasaulyje žmogaus gyvenimas nutrūko penkiasdešimt ketvirtaisiais jo metais.

AŠ myliu tave. Tėvynė
Remigijus Gražys

Jau medžiai į šiaurę
Ant kalno palinkę ošia ir ošia.
Debesį neša — mekenantį ožį —
Vėjas po kaimą, kur žmonės ir saulė.

Laksto vaikai po rudens beržynus,
Į krepšį sudėję visą rugpiūtį.
O iš to krepšio kukuoja gegutė,
Ir aš juos vejuosi iš laimės užkimęs.

Sugrįšiu, sugrįšiu. Per amžius ateisiu
Brūzgynais tyliais nors vandens atsigerti.
Ir paskutinį, vienintelį kartą
Apsvaigsiu gurgšniu vandens, kaip kadaise.

Apsvaigsiu ir lauksiu. Aš visas tavo.
Kaio rytmetų duona ant alkanos stalo.
Aš myliu tave. Ežerų atšvaitai
Siūbuos man ant veido ilgai ir keistai.

JUOZAS BALTUŠIS

Aukštaitijos sūnus

KRISTOLINIO skaldromo šventosios vingiai, tikslingų girių ežerai ežerėliai, Pieslupys, Anykščių įšlėlis, žydraakis Alaušas, tylius susimastę Svėdasai jo krašte, Popstutė, Valiuo kalnas, kalvos kalvelės, stėniai, žemai, lygumos, balti keliai smalinguose pašlynuose... Ne, šitokiam krašte gimsta ne vien artojai, savo rankomis auginamieji javą, pripildantieji kaimo ir miesto arodus; ne vien amatininkai, nagingais savo darbais stebinanantieji žmonės. Šitokiam krašte gimsta ir literatūros, meno, muzikos kūrėjai. Iš čia atėjo Antanas Baranauskas, Jonas Biliūnas, Antanas Vienuolis-Zukauskas, Kajetonas Skidėrius, Ludvika Didžiulienė-Zmona, daugelis kitų. Septyniolika rašytojų davė Lietuvai Anykščių žemė, o kas suškaitėlius, kiek iš čia atėjo žmonių į lietuvių tautos dailę, muziką, teatrą, visą jos kultūrą. Ne veltui ir ne atsitiktinai Anykščiai vis dažniau vadinami Lietuvos Atėnais.

Iš čia atėjo ir jis, nedidukas Malaišių kaimo baltagalvis, Juozas Tomas Vaižgantas, kurio šimtąsias gimimo metines šiais metais paminime.

Vaisiėtis pagal kilmę, kunigas pagal profesiją, reakcionorius pagal partiją, jis neramuolis taip ir nesutūlojo nė vienuose šitų rėmų. Visą gyvenimą jį žėniravo aukštoji dvasiški-ja už nesiribojimą vien dvasiško pareigomis, už pozityvų kūrybinį darbą; ne sykį jį tėtė konsistorijos teismas, kaltindamas

prasilenkimu su teologijos dogmomis, luomo disciplinos varžytų sulaužymu; buvo jis blaikomas iš parapijos į parapiją, niekur neleidžiant suarėti su žmonėmis, apsiprast. Mosėdis, Micaičiai, Vadaikičiai, Sidabravas, Stakiai, Laižuva — tai vis šito neramuolio šimindžioti takai takeliai. Net Pažaislio vienuolyne drausminio įkalinimo teko paragauti žmogui. Ir visos tos priemonės ne tikrai nesuformavo jame pavyzdingo kunigo, o priešingai — išpopuliarino jį plačiausiose liaudies masėse kaip paprastą, tiesų žmogų, demokratą, nesibijantį rėžti tiesą į akis visiems, kam jis laikė reikalinga. Mėnios žmonių suplaukdavo į jo pamokslus, kuriuose retai kada galėjai išgirsti dievo, dangaus arba rojaus vardus, o vis — apie gyvenimą, jo sunkumus, įvlesesnių dienų ilgėsį.

Ne mažiau krevai žėniravo jį ir tautininkų partijos vadeivos, pasigrobę vaidžią Lietuvoje. Už mel- lę tiesai, už nepakantumą žmonių skriaudoms, nesutikimą šventinti ir laiminti dievo vardu nuoznius vadeivų žygius, pagaliau už idealizmą, tokį nereikalingą ir nepraktišką buržuazinėje Lietuvoje. Ir už karštą meilę tėvynei Lietuvai, kurios vardu vadeivos spekulavo, naudojo jį asmeniniam pralobimui ir gerbūviui susikurti. Ne sykį prezidentas A. Smetona kvietėsi J. Tumą-Vaižgantą pietų, ir ne sykį pastarasis rėžė tiesą į akis pačiam prezidentui prie šitų pietų stalo. Ne vienas fašistuojančių va-

deivų prisibijėjo J. Tumo-Vaižganto. Kaip ugnies saugojosi aštraus jo žodžio, įžvalgaus proto, taurios širdies. Ne vienas dūmojo, kaip išguiti jį iš savo tarpo, atsikratyti jį, ir jeigu šito nepadare, tai vien todėl, kad didžio populiarumo jo vardas galėjo būti panaudojamas kaip priedanga juodiems vadeivų darbams nuslėpti nuo liaudies akių: pats Vaižgantas, girdi, su mumis!

O jis buvo karštas patriotas, taurus aukštaitis, paprastas žmogus, tėvų valia jaunystėje įvilktas į dvasiško sutaną, srovės nuneštas į dešiniąsias pozicijas ir nesuradęs jėgų nei nusivilkti pirmąją, nei pasukti iš pastarųjų, kaip nesurado ir dar kai kurie jo gyvento metai ir jo luomo šviesūs žmonės, gyvenę skausmingai kankinantį ir kupiną nesutaikomų prieštaravimų gyvenimą.

Juo gilesnis skausmas, juo labiau nesutaikomi prieštaravimai draskė J. Tumo-Vaižganto širdį: šalia taurių jausmų, šviesaus proto, didžios šiminties ir veržlaus būdo, gamta dar apdovanojo jį retu literatūros kūrėjo talentu, kuris, kaip žinia, negali sutūlpti jokiose dogmose, nuolat laužo įprastines tradicijas, nusistovėjusią vagą. Ir būtent kaip rašytojas J. Tomas-Vaižgantas ir išlieka mums, visai lietuvių tautai ir visai kultūringai žmoniškai brangus, savas, artimas, be galo savitas, neišsiamiamai spalvingas, jaudinantis kiekvieno dorą žmogaus širdį. Čia jo esmė, pagrindinė jo savybė.

Sunku, veik neįmanoma trumpame laikraštiniame žodyje bent plačiau išvardyti visus J. Tumo-Vaižganto kūrinius, jų reikšmę mūsų literatūrai ir kultūrai, nebekalbant jau apie išsamesnį šitų kūrinių nušvietimą, jų įvertinimą. Šitai atlieka literatūros ir kultūros istorikai, rašantieji storus tomus apie mūsų įžymiuosius žmones. O mes šiandien karštai pasidžiaukiame tuo didžiu meno lobiu, kurį mums paliko dosni kūrėjo širdis: įžymiuoju jo romanu „Pragiedruliai“ — šia tikra vaizduojama meno valstiečių gyvenimo enciklopedija, atskleidžiančia socialinius prieštaravimus, parodančia ryškius, ilgiems dešimtmečiams įsimenamus valstiečių charakterius; jo „Dėdėmis ir dėdienėmis“, kur nupiešti tokie Mykoliuko ir Severiutės paveiksliukai, jog skaitydamas visuomet užmiršti, kad jie knygos puslapiuose, o ne realiame gyvenime, šalia mūsų, iš seno mums pažįstami ir mūsų myllimi; jo „Seimos vėžiais“, „Žemaičių Robinsonu“, nemirtingaisiais „Rimais ir Nerimais“, dešimtimis kitų, mažesnių ir didesnių, bet visuomet žėrinčių rašytojo talento kūrinių, švytinčių tauriais jo jausmais. O kieno veido nenusivies dėkinga šypsenė, skaitant jo „Nebylį“, šią retos pilietinės drąsos, gilų jausmų, kančių ir prieštaravimų kūrinių, išgąsdinusių ne tiktai ano metai dvasiškius, bet ir ne vieną buržuazinį veikėją, dėjusį pastangas nutylėti, nuslėpti nuo skaitytojų šį maištingą kūrinių.

Brangus mums Vaižgan-

tas ir kaip nepakartojamų žmonių charakterių, lietuviško peizažo, neišsenkamų spalvų gamtovaizdžio kūrėjas. Kiemo širdis nekūptelės iš džiaugsmo, skaitant „Pragiedručiuose“ trumpą epizodėlį, kur Napalys aria dirvą! Kiemo blakstienas nesuvilgys ašara, įsiskaičius į apsakymėlių „Tėvelis obuolį reškia“! Kas nesijaudins, versdamas puslapius tokių kūrinių, kaip „Šventadienį karčiame“, „Ar jau medžiai sprogs!“, „Kaip Tylutis užmušė žmogų“, „dešimtis kitų! Reijefiskai, begaliniu ryškumu iškyla čia ne tik tai žmonių charakteriai, bet ir kiekvienas medžio lapelis, žolės laiškas, banguojančios rugių laukas, giliai suartos pūdymo vagos. Net garuojančios žemės aromatą jauti šituose neprilygstamuose puslapiuose!

Brangus mums Vaižgantas ir kaip nepailstantis gimtosios kalbos puoselėtojas, išmokęs daugelį Lietuvos fermių, išstudijavęs gilius mūsų tautos kalbinius aruodus ir pateikęs savo kūriniuose didžiulį kalbos lobius, su dešimtimis ir šimtais žodžio niuansų bei atspalvių, nesikartojančio toninio skambėjimo, neišsemiama be-

sikaitaliojančios reikšmės ir prasmės.

Gimtosios kalbos turtin-gumo atžvilgiu J. Tumas-Vaižgantas stovi tarp pačių įžymiausių ir didžiausių mūsų tautos rašytojų. Jo raštai buvo ir lieka žvlesni gimtosios kalbos mokykla naujoms mūsų rašytojų kartoms.

Daug ko pasimokyti yra ir iš J. Tumo-Vaižganto publicistikos, ypač stiliaus aštrumo, minties lakumo, pagaliau operatyvumo atsiliepiant į dienos aktualijas. Didelio talento, įžvalgios akies kūrėjas publicistikoje tarpais pasiekdavo tokio meistriškumo, kad jo pasisakymai bei straipsniai buvo skaitomi su didžiausiu įdomumu. Paties J. Tumo-Vaižganto prisipažinimu, jis ne visuomet ir benumanydavo, kur „baigias belefistiką, o prasideda publicistika, ir antraip“. Tai iš tikrųjų pavydėtino diapazono ir pavydėtino temperamento rašytojas.

Visas temas savo kūrybai, personažų paveikslus ir gamtos vaizdus Vaižgantas sėmė iš realaus gyvenimo, kurį gerai pažinojo, stebėjo, atidžiai studijavo visą savo amžių. Su būdingu dideliems rašytojams kuklumu jis

prasitardavo kartais, kad, girdi, jis ne kuria, o „iktai atpasakoja, ką matęs ir girdėjęs. „Aš nieko nesu sukūręs, tik aprašęs; jei įstatyčiau vardus, tai mano raštai ir būtų — atminimai, ne kas kita“, — šitaip tvirtino jis. Ir, žinoma, klydo. Jeigu jo raštai būtų vien aprašomojo pobūdžio, jie neturėtų to milžiniško emocinio poveikio skaitytojams, to įtaigumo, poetinio žavumo ir savitumo, kurie sudaro ryškiausias jo kūrinių savybes. Paslaptis čia paprasta: rašytojo matyti įvykiai, gyvenimo pateiktos jam istorijos, viskas perleista per save, išliedinta širdies krauju ir ugnimi, įgavę didžią apibendrinimo jėgą. Jis pateikė skaitytojams autentiškus įvykius ir žmones, bet pateikė ne vien kaip metraštininkas, o visų pirma kaip menininkas. Jo asmenyje nuostabiai susijungė istorikas ir kūrėjas, visuomet ir visur pastarajam vyraujant ir nulėmiant.

Šiandien gimtuosiuose J. Tumo-Vaižganto Malaišiuose jau kitas gyvenimas, laukias naujų metraštininkų ir naujų kūrėjų. Auga, vystosi čia Lenino kolūkis,

vienas stipriausių Anykščių rajone, apjungęs penketą buvusių kaimų. Kunigiskiuose dar tebestovi mokykla, kurios pirmuosius skyrius lankė J. Tumas-Vaižgantas drauge su savo vaikystės bičiuliu įžymiu dailininku Kajetonu Sklėriumi. O gimtosios jo pirkios nebėra. Visagalis laikas, tas nepailstantis Žemės planetos atjaunintojas, jau sunaikino ją. Visur aplinkui auga nauji namai — mūriniai, šviesūs. Kadais klampus kaimo kelias sužvilgo asfaltu, subolavo cemento plytų šaligatviais. O Vaižganto gimtosios pirkios vietoj stovi jis pats — J. Tumas-Vaižgantas. Didelis, stiprus, raudono Lietuvos laukų granito. Kolūkio jaunimas lanko jį, deda gėles jo postamento papėdėje. Mykoliuko ir Severiutės ainiai, buvusių baudžiauninkų palikuonys kuria naują gyvenimą, šviesų, gražų. Ir jie pasilma į tą gyvenimą visa, kas tik tai geriausio sukurta lietuvių rankomis ir širdimi praeityje, kas sudaro didį tautos paveldėjimo lobyną. Pasilma įte į didžią ateitį ir jį, šviesų Aukštaitijos sūnų, nediduko ūgio Malaišių baftagalvėlių, didelio talento rašytoją Juozą Tumą-Vaižgantą.

GYVENSIO UŽ DU

Žmogau,
Nematysi daugiau
Osvencimų, Dachau, Buchenvaldų.
Aš taip noriu, kad būtų šviesu,
Nes gyventi man reikia už du:
Už save ir už kritusį karį,
Kuris apgynė gyvybę,
Išsvajota Spalio ugnį.
Aš gyvensiu už du —
Tik už du!
Kas tu toks,
Mano mielas žmogau,
Kurią sudegei Pirčiupo kaime.

LAIMUTĖ MIKELAITYTĖ

Žinau,
Jog svajojai, —
Turi būti taika!
Jei arei tu laukus,
Eisiu, arsiu už du,
Rugio grūdą į dirvą pasėsiu.
Jei reikės, aš kovosiu už du.
Už save ir už tą,
Kurs svajojo per Spalį,
Jog žmonijai bus laimė.
Jei reikės,
Aš mirsiu, kovosiu už du.

A. LIEPSNONIS

M I R T I N I N K A S

(Iš rašomos knygos)

Kalėjimo kieme pamatęs dengtą mašiną, Petras Valeika paklausė:

— Kur vežate?

Prie mašinos su automatais stovėjo du esesininkai ir vienas policininkas. Atsiliepė policininkas:

— Į bažnyčią!

Ir žmogus pašaipiai nusijuokė. Ataidėjo varpų graudi daina.

— Kaip tik mišioms! — pasakė policininkas. Kalinį įstūmė pro mašinos dureles. Kalinį pasodino ant mašinos dugno. Mašina pajudėjo. Petras Valeika atsistojo. Pro plyšį pastebėjo: žingsniuoja vokiečių kareiviai, varo belaisvius. Mašina sustojo prie medinio namo. Prie jos kabėjo vokiška vėliava. Jį įvarė į vidų. Kampe sustatyti suolai. Ant lentos vaikiška rašysena užrašytas eilėraščių posmelis. Įėjo šaulys su dviem karininkais. Kalinys sėdėjo suole. Šaulys padėjo ant stalo kryžių ir paklausė kalinio:

— Prisipažįstate kaltu?

— Dar netardė!

— Poezijai nėra laiko! — bosu atsakė šaulys! — Tamstos byla aiški: mitingavote.

Šalia šaulio sėdėjo du karininkai. Šaulys jiems kažką pašnibždėjo. Po to šaulys paškelbė:

— Nuteistas mirti.

Kaliniui išeinant, į klasę įvarė tris moteris. Jų rankos buvo surištos rankšluosčiu. Mirtininką uždarė kitame mokyklos gale, — mažame kambaryje. Langas išdaužtas. Iš lauko pusės užkaltos geležinėmis akėčiomis. Kalinys apsidairė. Ant sienos peiliuku gražiomis raidėmis išpiautas aforizmas: "Kovotojų kraujas — saulė. Jis ir spinduliuoja kaip saulė. Komjaunuolis V. M." Palangėje vaikščiojo kareivis. Sode rūko dūmai. Gatvėje žaidė berniukas.

— Kas ten dega? — paklausė kalinys vaiką, kai toliau nuėjo sargybinis.

— Knygos.

— Knygos?!

— Okupantai jas degina. Iš bibliotekos veža ir degina.

— Nukniauk man bent vieną.

Ir šviesia galva padaras nunėrė į parką. Paskum vėl prisiartino spardydamas sviedinį. Taip bežaisdamas šmėkstelėjo prie lango. Ir, ištraukęs iš užančio, padavė knygą. Naktį žiburio nedavė. Kalinys skaitė mėnulio šviesoje. Jau brėško. Mirtininkas jaudinosi: "Kad budeliai taip greitai neįsiveržtų..."

Štai visiškai išaušo. Kalinys pajuto didelį nuovargį. Jis užmigo ant grindų, po galva padėjęs knygą. Pabudęs vėl pamatė berniuką. Berniukas buvo labai linksmas. Net riktelėjo:

— Dėde, vėl turiu jums dovanų. — Ir įmetė net keletą knygų. Berniukas nubėgo į kitą gatvės pusę. Kalinys jam mostelėjo.

Paauglys prisiartino:

— Daugiau knygų nenešk.

— Kodėl?

— Išveš...

— Kur?

— Nežinau.

— Į kitą miestą?

— Gal į šilą...

Vaikas aptemo.

— Nejaugi sušaudys? — Ir berniukas paniuręs žvilgterėjo į mėlynuojantį mišką:

— Ten naktį pokši šūviai. Mama pasakojė...

Sargybinis subarė berniuką!

— Negalima artintis prie kalėjimo!

— Sviedinys mane atviliojo, — ir nusijuokė berniukas. Ir vėl ėmė spardyti sviedinį.

Prižiūrėtojas pradarė duris:

— Imkite paskutinę vakarienę.

Kalinys murmtelėjo, žiūrėdamas į skystą sriubą:

— Tur būt, iš Reino pasisėmėte.

Sargybinis susiraukė ir užtrenkė duris. Kalinys vėl skaitė. Taip jį su knyga ginkluoti vyrai ir užklupo. Petras Valeika knygą įkišo užantin.

— Su eilėraščių rinkinėliu lengviau bus mirti.

Kalinį įvedė į raštinę. Prie rašomojo stalo sėdėjo žilas vyras. Jis paklausė Petrą Valeiką:

— Nuosprendį žinote?

— Žinau.

Kampe stovėjo didelis veidrodis. Į veidrodį žvilgčiojo gražiai apsirengusi mergina. Ant jos piršto žėrėjo žiedo akutė. Kalinys į ją nekreipė dėmesio. Pastebėjo: sargybinis ją budriai saugo. Pagaliau tas mostelėjo į kalinį:

— Su šia gražuole ir sutuoksime!

Dabar Petras Valeika nepažįstamajai pasidarė atviresnis:

— Komjaunuolė? — Ji galvos linktelėjimu jam atsakė.

— Teisė?

— Šaulys su karininkais.

— Mane irgi.

Netikėtai įlėkė aukštas vyras. Iš jo kaktos upeliais tekėjo prakaitas. Jis buvo apsirengęs vokiška uniforma. Bet jautėsi, kad jis prie jos dar nėra įpratęs. Jis viršininkui padavė kažkokį raštą. Viršininkas šyptelėjo:

— Kaliniai paruošti, — ir jis parodė į Petrą Valeiką ir netoli jo stovinčią merginą.

Petrui atrodė, kad šis svečias jam pažįstamas. Ir šveplus tenoras lyg girdėtas. Tačiau svečias vengė žvilgtelėti į mirtininką. Visgi Petras Valeika jį pažino. O pažinęs apstulbo. Juk tai Donatas Pelūnas. Ir garsiai jam sumurmėjo:

— Per greitai persidažei.

Donatas Pelūnas, pakeitęs tautininkėlį, pašte viršininkavo.

— Kiek išskirti palydovų? — jį paklausė viršininkas.

— Manoji sargyba patikimesnė! — ir tuoj jam prisistatė du drūti vyrai. Svečias jiems įsakė:

— Išveskite!

— Atsiprašau! — ir viršininkas pažvelgė į Petro Valeikos kostiumą. — Reikia nurengti.

— Neprieštarauju, — šaltai atsakė svečias.

Kalinį nulydėjo į sandėlį. O paskum pusnuogį išvedė į gatvę, pasodino į mašiną. Čia pat įstūmė ir komjaunuolę. Dar buvo tamsu. Mašina sustojo prie miškelio. Bet durelių neatidarė. Tai mirtininkui pasirodė keista. Staiga supokšėjo šūviai. Kažkas graudžiai sudejavo ir, rodos, it akmuo nukrito.

Truputį aušo. Sučiulbo paukštelis. Prie kalinių pribėgo palydovas:

— Va ir atvežiau laikštutės pasiklaudyti.

Petras Valeika nustebo. Ir jam šyptelėjo:

— Atsiprašau. Jau tamstą buvau kailiaminiu palaikęs:

Ir Petras nužingsniavo į mišką. Jis jau kalėjime girdėjo: ten vyrai svečiams nuo Reino kepa švininius pyragus...

❁ Dvi snaigės ❁

Dvi snaigės nukrito ant rankos,
Dvi snaigės — dangaus stebuklas;
Dvi snaigės — didingos ir menkos;
Dvi snaigės — nuostabios, kuklios...

Viena nusileido ant žiedo vedybų,
Kita ant delno suvirpo;
Viena lyg rubinas sužibo,
Kita į lašelį sutirpo.

Viena jų saulėj tviskėjo,
Kita į miglą paniro,
Su debesų laivais susiliejo,
Padangėje plaukė ir sviro.

Viena vis ant žiedo pleveno,
Kita gal vaivorykštėm tvino
Ir gal, plaukdama okeanan,
Kur suko elektros turbiną.

Pirmoji vis džiugino akį,
Kita vis pavidalą mainė —
Abi snaigės gyvybe plakė,
Abi snaigės skardeno dainą...

J. BATA

KINIJA IR JOS ATEITIS

D. M. SOLOMSKAS

Kinija — milžiniška valstybė. Ji yra rytų Azijoje, tarp Vietnamo, Burmos, Nepalio, Indijos, Tarybų Sąjungos, Mongolijos Liaudies Respublikos, Šiaurinės Korėjos ir Geltonųjų, Rytų ir Pietų Kinijos jūrų. Prie jūrų Kinija prieina daugiau kaip per 4,000 mylių. Iš šiaurės į pietus ir iš vakarų į rytus — beveik po 3,000 mylių.

Aišku, kad tokiam milžiniškame plote klimatas nėra vienodas. Pav., kada šiaurinėje Mandžurijoje žiema ir šalčiai, tai pietinėje Kinijoje dideli karščiai.

Pačios Kinijos plotas — 2,279,200 kvadratinų mylių, o su į ją įeinančiomis kitomis šalimis — 3,760,340 kv. mylių. Ten gyvena apie 800,000,000 žmonių. Tai ketvirtadalis pasaulio gyventojų.

Pačioje Kinijoje gyventojus sudaro: kinai, uiguramai, šanūs, nosai, fajai, maniai, lijai, ajai ir kitos kiniškosios grupės. Ten yra apie 30 skirtingų kalbų arba tarmių. Pietinių provincijų kinai beveik negali susikalbėti su šiauriečiais. Gyvena ir skirtingą gyvenimą. Kada pietuose per 4,000 mylių arčiau jūrų augina ryžius, tai šalies gilumoje — kviečius, bulves, pupas, arbatą, kukurūzus, miežius ir įvairias daržoves. Tirščiausiai apgyventi pamariai ir palei upes, kurios yra gilios, vandeningos ir žuvingos.

Kinija yra sena valstybė. Jos istorija siekia apie 4,500 metų. Senovėje kinai buvo labai pažangūs. Pav., jie išrado stiklą prieš 4,000 metų, o tuo tarpu Europoje stiklą pradėjo gaminti tik prieš 500 metų. Popierių jie išrado prieš 2,000 metų. Jie daug anksčiau kaip kitur, pradėjo spausdinti knygas, buvo toli nuprogresavę medicinoje, astronomijoje ir kituose moksluose.

Kinai kantrūs, darbštūs ir mąstingi.

Amerikos spauda, kuri neseniai Kiniją labai niekino, dabar ją užtaria. Ji sako, kad Tarybų Sąjunga laikanti "caro užgrobtąsias Kinijos teritorijas".

Pažvelkime, ko yra vertos tos pretenzijos.

KINŲ "MEILĖ MONGOLAMS"

Mao Tse-tungo pasekėjai tvirtina, kad Mongolijos Liaudies Respublika, užimanti 622,744 kvadratinės mylias, turėtų būti, kartu su Vidurine Mongolija, Kinijos. Mat, Vidurinė Mongolija, kuri yra tarpe Kinijos ir Mongolijos Liaudies Respublikos, nuo 1948 metų įeina į Kinijos ribas. Vidurinę Mongoliją sudaro Nigsia, Suiyano ir Chakaro provincijos. Ji užima apie 300,000 kvad. mylių plotą ir turi 8,000,000 gyventojų, kurie beveik visi yra mongolai.

Nuo kada dabartiniai Kinijos vadai pradėjo mylėti mongolus? Visa žmonija žino apie Didžiąją Kinų Sieną, kurią kiniečiai statė per apie 1,500 metų, kad atsitvertų nuo mongolų. Ta milžiniška, 2,600 mylių ilgio siena, ir dabar yra kaip didžiausias senovės stebuklas.

Senovėje, kada kinai jau buvo toli pažengę progrose, mongolai dar tebebuvo klajokliai ir puldinėjo savo kaimynus. Nepaisant tos sienos, mongolai buvo užkariavę Kiniją. Ir Kinija iš mongolų išsilaisvino tik po to, kai rusai 1380 metais Kulikovo lauke sumušė didžiausią mongolų armiją.

Kinai ir mongolai yra skirtingos tautos, su skirtingomis kalbomis, papročiais ir istorija.

MANDŽURIJOS VALSTYBĖ

Tolymųjų Rytų plotus, kada jie buvo atsilikę ir niekam nepriklausę, ištyrinėjo rusų mokslininkai: Staduchinas, Aleksejevas, Dežnevas, Kozyrevas, Ancyferovas, Chabarovas, Pojarkovas, Beringas ir Čirikovas, Neverovskis ir kiti. Ten jie įsteigė tokius miestus kaip Chaborovskas, Vladivostokas ir kiti. Jų vardais pavadintos tokios vietos, kaip Beringo pertaka ir kitos.

Kai rusų mokslininkai tyrinėjo Tolimuosius Rytus, tai tarp tikrosios Kinijos ir tų plotų, buvo Mandžurijos valstybė.

Mandžurai veržėsi ne į šiaurę, bet į pietus, į šiltesnius kraštus. 1644 metais jie nugalėjo kinus, įsteigė Pekino miestą, nuvertė kinų imperatorių ir jo vieton — pasodino savo Daicitų — Manchu dinastijos imperatorių. Jų dinastija Kinijoje viešpatavo iki 1911 metų revoliucijos.

Kinai ir mandžurai yra visai skirtingos tautos. Mandžurija užima virš 500,000 kvadratinų mylių plotą. Dabar joje yra apie 100,000,000 gyventojų. Iš vakarų, šiaurės ir rytų ją supa Tarybų Sąjungos plotai. Mandžūrijoje žemė derlinga, joje yra daug įvairiausių žemės gelmių turtų.

Mandžuriją su Tarybų Sąjunga jungia keliai ir upės. Mandžurijai parankiau palaikyti ryšius su TSRS, negu su Kinija.

SINKIANGAS

Sinkiangas yra pati vakarinė Kinijos dalis. Jis rubežiuojasi su Tadžikijos, Kirgizijos ir Kasackų tarybinėmis respublikomis, taip pat su Mongolijos Liaudies Respublika.

Sinkiangas užima 633,800 kvadratinų mylių plotą ir turi apie 8,000,000 gyventojų. Prieš 20 metų ten kinų tebuvo tik 5 nuošimčiai gyventojų. Kitus gyventojus sudarė: kasackai, totoriai, mongolai, kirgizai, uigutai, tadžikai ir kiti. Prieš 1950 metus ten gyvavo nepriklausoma Rytų Turkestano Socialistinė Respublika. Kinija ją prisijungė tik po to, kai buvo nugalėtas Čiang Kai-šokas.

Dabartinė Kinijos vyriausybė stengiasi daug kinų perkelti į Sinkiango plotus. Darbininkams moka du kartus didesnes algas, kaip

kitur Kinijoje, o žemdirbiams teikia visokeriopą pagalbą. Tačiau sakoma, kad per 20 metų ten kinų persikėlė tik apie tris milijonus.

Siankiange gamta nemaloni, žemė nederlinga — daug smėlio. Didelė gyventojų dalis — klajokliai, arklių ir kitokių gyvulių auginytojai. Bet žemėje yra iškasamų brangių turtų.

Susisiekimas su Kinija blogas; nėra kelių. Sinkiango gyventojams daug parankiau susisiekti su tarybinėmis respublikomis, negu su Kinija.

Dabartinė Kinijos vyriausybė siekia sukinti vietos gyventojus, tautų mažumas persekioja. Todėl daug kazachų yra pabėgusių į Tarybų Sąjungos respublikas, ypač į Kazachų Respubliką, kur jų broliai yra daug pasiekę visose gyvenimo srityse.

TIBETAS

Tibetas — kalnų šalis. Jis yra tarpe Sinkiango, Kinijos, Nepalio ir Indijos. Užima 470,000 kvadratinų mylių, ir turi apie 10,000,000 gyventojų. Tibetą Kinija prisijungė 1951 metais, kai tarp jos ir Indijos santykiai buvo labai pablogėję.

Taigi, šie plotai, kurie sudaro apie 1,000,000 kvadratinų mylių, nėra tikrosios Kinijos plotai. Jie tapo Kinijos dalimis susidarius tam tikroms aplinkybėms. Jų gyventojai nėra kinai. Jų kitokia kalba, kitokia jų kultūra ir kitoki jų papročiai. Tai šalys, kurios yra tarpe Tarybų Sąjungos ir Kinijos.

Tikroji Kinija neturi susisiekimo sienų su Tarybų Sąjunga.

AR KINAI YRA NUSKRIAUSTI?

Šiandien Kinija nėra užsienio imperialistų kolonija tik dėka Tarybų Sąjungos militarinės ir ekonominės pagalbos.

Kai baigėsi karas, Tarybų Sąjunga pati savo noru atsisakė nuo caristų išreikalautųjų Kinijoje privilegijų. Ji savo noru atidavė Kinijai geležinkelius ir plentus Mandžurijoje, Dalnyji (Dairen) prielauką, Port Arthuro karinę bazę ir daugelį kitų įrengimų, kurie kadaise rusams kainavo bilijonus rublių.

Apie Kinijos "nuskriaudimą" pirmoji pradėjo rašyti Amerikos antitarybinė spauda. Už poros metų tą "užtarimą" pasigavo ir Mao Tse-tungo šalininkai. Ir jie pradėjo provokuoti susirėmimus palei sieną.

Mao Tse-tungo ir jo šalininkų reikalavimas, kad prie Vidurinės Mongolijos būtų prijungta Mongolijos Liaudies Respublika yra labai panašus į Hitlerio reikalavimą prie Karpatų Ukrainos prijungti Tarybų Ukrainą.

Mongolijos Liaudies Respublika įsisteigė 1920 metais, tai yra 30 metų prieš socialistinės santvarkos įvedimą Kinijoje. Būtų daug logiškiau Vidaus Mongolijos gyventojams susijungti su Mongolijos Liaudies Respublikos broliais, kurie jau yra daug pasiekę įvairiose gyvenimo srityse.

Kas liečia Pamario ir Amuro sritis, primintina tai, kad rusų mokslininkai ir tyrinėtojai tais plotais rūpinosi tada, kada jie dar buvo visai atsilikę. Rusai ten pastatė miestus, nutiesė kelius, įrengė prielaukas ir kultūrinius centrus.

Imperialistai laukia karo tarp Tarybų Sąjungos ir Kinijos. Jie laikosi tokios pat politikos, kokios laikėsi prieš Antrąjį pasaulinį karą, ir gyvena antitarybinėmis viltimis. Bet jų ir šios viltys, žinoma, neišdegs.

Kur Kinija eis, sunku numatyti. Galima manyti, kad kinai savo vadovybę ir politiką pakeis ir grįš į bendrą socialistinių valstybių šeimą. Dabartinė žalinga politika gali privesti prie dabartinės Kinijos suirimo, tai yra Mandžurija, Vidaus Mongolija, Sinkiangas ir Tibetas gali atsimesti ir sudaryti atskiras valstybes.

J. SUBATA

Didmiesčio tamsoje

Didmiesty šviesos užgeso,
Įstrigo aukštuose liftai;
Nugrimzdo į tamsią grasią
Dangoraižių juodi eukaliptai.

Metro traukiniai sustingo
Lyg kurmių urvuos po žemėm;
Didžioji šaly, turtingoj,
Viskas, viskas aptemo...

Daktarai operaciją tęsė,
Kažkur nutvėrę grabnyčią,
Spekuliantai už žvakigalį prašė
Visos piniginės — patyčiai.

Žmonės, čiupdami kelią,
Patamsy vedė viens kitą;
Laisvės Statulai ant pjedestalo
Juodą fakelą teko laikyti!

Įsimylėjėliai du, už pirščiukų sukibę, žengė
Ramiai per tamsią, tamsią tunelio angą.
Nors šiurpi naktis ausyse jiems spengė,
Šviesu buvo žvelgt jiems pro meilės langą,
Regėti draugystės nupliekstą padangę.

Tegu jiems tamsa iš dangoraižių srūva!
Tegu temdančios laikraščių šūsnyš užgriūva!
Tegu televizoriai bloškia savo drumsčiamą krūvį!
Tegu žiurkės prieblandoju zuja ir siuva — —
Įsimylėjėliams kojos už nieko nekliūva!

Aš einu.
Einu ir grįžtu.
Pėdas dulkėm nuberstau.
Gyvenu,
kad Tau
negrįžtu
juodos vasaros,
lietus.
Pasiryžtu
būti geras,
truputėlį išdidus.

E I N U
Mano dviratis
iškleręs,
guli numestas.
Medus
taip man tolimas,
slidus,
kaip ir vasarų
lietus.

Aš einu.
Einu ir grįžtu.
Ir medus kažkur
ištyžta.
Pėdos išstesis
vaikystę
iki Saulės...
— — — — —
Aš einu.
Einu, negrįžtu.
Balys Jakubauskas

DR. A. PETRIKA

APGAVIKŲ LIZDAI

Ara daug visokių apgavikų ne tik politikos, biznio, finansų ir bendrai ekonomikos srityje, bet ir gydymo profesijoje. Vienas iš daugelio tokių "gudročių" buvo B. C. Collins, turėjęs New Yorke "The Collins Medical Institute". Jo tariamam institute dirbo daug žmonių: "daktarų", "farmacininkų", "chemikų" ir kitokių "specialistų". Buvo būrys raštininkų, vertėjų, "tlumočių" — tulkų (perkalbėtojų) ir kt. Dirbo ir lietuviai, kurie mokėjo slavų kalbas. Vienas jų buvo velionis Antanas Antonovas — dr. A. Montvidas — ir kiti. Jie vertė į įvairias kalbas Collinso malūno gaminamą "literatūrą", rinko adresus, rašė reklamas laikraščiuose bei cirkuliaruose, atsakinėjo į Collinso rašytus neangliškus laiškus, etc. Collinso institutas buvo visai tarptautinė įstaiga: ten pacientai galėjo susikalbėti įvairiomis kalbomis, gauti sava kalba pamokymų ir t. t.

Collinsas leido net įvairiom kalbom knygas. Viena tokių, daugiau nei 300 pusl. knyga, buvo pavadinta patraukliu vardu — "Vadovas in sveikatą". Ji buvo išversta į daugelį Europos, Azijos, Afrikos bei Amerikos kontinento kalbų ir platinama visose pasaulio šalyse, žinoma, ir Lietuvoje.

Iš pat jaunystės mėgau knygas, tad pamatęs taip plačiai spaudoje išreklamuotą knygą, dargi iš Amerikos, 1909 m. Marijampolėje (dabar Kapsukas), socialistų veikėjo Andriaus Verbylos knygų krautuvėlėje, ją nusipirkau, manydamas, jog tai svarbus žinių šaltinis apie sveikatą. Ją atsivežiau 1910 m. ir į JAV. Tituliniame lape pažymėta, jog tai buvo jau "ketvirta 100,000 laida". O lengvatiški, kurie tas knygas pirko, matomai, buvo.

Knygoje aprašyta daugybė ligų, skaitytojai įbauginti įvairiausiai baubais, kuriuos gališ pašalinti tik vienas dr. Collins! Jis iš laiškų

sprendė žmogaus ligą, nustatė diagnozę bei prognozę, siuntė paties sutaisytas "gyduoles" ir laiškais jam davė patarimus, kaip gydytis. Taigi, jam nereikėjo nė ligonio matyti, buvo tikras "stebūkladaris"! Knygoje paskelbta ir daugybė pramanytais vardais bei adresais "padėkavonės" laiškų, kuriuos būk tai jam rašę tariamieji "išgydyti" pacientai. Pysl. 40 skaitome (kalba, ortografija ir sintaksė, netaisyta):

"Matydamas kaip nepastovios ir neatsakančios pasekmės vaistų pirkime, daktaras, turėdamas ligonius negali užsitikėti ant aptiekorių. Po ištyrimui ligos silpnybių per mane patį bei spacialistus, sutaisau vaistus iš Instituto Laboratorijos ir išsiunčiu... Paslaptis mano gydyme ir pasekmingumas yra tame, kad aš, nežiūrint ant to kiek darbo ar pinigų kaštuotų, visuomet turiu pritaikyt geriausius vaistus, kokius tik žemė išduoda".

GAŠDINA PACIENTUS

Žinodamas, kaip plačiai paplitęs abiejų lyčių jaunuomenėje masturbacijos (savižagavimo) paprotys, jis apie tai prirašo nėt keliolika puslapių, įgąsdina "nuodėmiautojus" (kaip kunigas per išpažintį) visomis Tantalo kančiomis ir prižada, savo "specialiais vaistais", juos "išgydyti". Pysl. 148-49 pasakytas:

"Aš pats per ilgus metus nenuoalsiai besidarbuodamas prieš tokios ligos veikmę, ne tik tam tikrus išgydymui vaistus suradau, bet ir visą reikalingą naujausią būdą išgydymui pritaikiau... Aš atkartuju čionai skaitytojui, kad liūdni patyrimai mūsų užsiėmime, kurie mums parodo kasdien apgailėtinausias pasek-

mes lytiškų prasižengimų, mums tokį pasibaisėjimą įkvėpė, kad dabar laikome už pareigą savo gyvenimo, blogas pasekmes tų išklydimų nurodyti... Savižagystė yra tikriausias kelias, nors ir ne vienatinis, prie grabo! Savižagystė priveda būtinai po valiai prie myrio... Paaiškinamę čionai dar, kad per savižagystą įgauna reumatizmo ligą apart kitų ligų išsikerojimo ir reikalauja gero gydymo būdo". Ir, kaip išganymą, jis siūlo: "Atsisakymas nuo išdykavimo ir nesigriebti menkos vertės vaistų ar šundaktarių, o aštriausias pasekimas mūsų gydymo būdo naujausiu būdu ir išradimu naujų vaistų".

Čia kas žodis, tai melas ir tuščia paties savęs reklama, taikoma į "ligonio" kišenę. Tai šundaktario metodas! Šios "ligos" išgydymui nereikia jokių vaistų, pakanka tik "atsisakymo nuo išdykavimo". Tokia pat reklama ir sifilį gydant. Pysl. 163-64 skaitome:

"Aš tikiu, kad aš ištyriau syfilį nuosekliausiai ir geriausiai tikslui, negu koks kitas žmogus. Aš neištariu šito pasigyrimo dėlei, kadangi tas yra pripažinta vaistininkestos profesijos abelnai. Aš esu išgydęs per 9,000 atsitikimų vien šitos ligos... Todėl mano būdas gydymo syfilio yra pilnai išeiga mano viso gyvenimo triuso ir yra priimama apšviesčiausių daktarų. Jis išgydo ant visados."

Ši besaikį pagyrūniškumą, tuščius pažadus ir netinkamą gydymą laiškais, nematant ligonio, smarkiai kritikavo Z. Aleksa-Angarietis 1909 m. "Kovos" nr. 3. Be kita ko, jis ten sakė:

"Iš viso to matoma, kad 'Vadovas in sveikata' paskirtas tamsiems žmonėms, o ypač darbininkams, kad pasinaudojus jų tamsumu, įpainiot juos į savo tinklus, išrasti paskui kokias nors ligas, o toliau jas gydyti ir gydyti kasžin kol".

Tų pačių metų "Kovos" nr. 9 redakcija, sako, girdėjusi, kad Collinso instituto reklamų laikraščiuose jau nebematyti, o 1911 m. "Kovos" nr. 5 pranešta, kad New Yorko policija sausio 14 d. likvidavo d-ro B. C. Collinso medicinos institutą ir tokį pat kitą d-ro John B. Thompsono medicinos institutą už vartojimą pašto apgavimams tikslams ir gy-

dymą laiškais. Collinso "gydykloje" ir "laboratorijoje" policija areštavo 27 asmenis ir išvežė visą inventorių bei knygas. Visi suimtieji padėti po \$500.00 užstatu. Suimta ir velionies d-ro Collinso našlė, kuri, vyrui mirus, tą nešvarų biznį pati vedė! D-ro Thompsono institute irgi suimta bei nubausta būrys "darbuotojų".

PHILADELPHIJOS KLINIKA

Keli mūsų tautiečiai, pamatę, kad New Yorko šundaktariams gerai sekasi, panoro ir jie tą biznį išbandyti. Jonas Grinius, sulietuvėjęs žydų tautos veikėjas Jonas Naujokas ir kiti įkūrė "The Philadelphia Medical Clinic", 1117 Walnut St. Philadelphijos klinikos vedėjai irgi išleido 96 pusl. knygą, pavadintą "Daktaras bei mokslas apie sveikatą". Jie irgi smarkiai reklamavosi spaudoje bei laiškais, būk viską gydą per laiškus, siuntinėjo savo ligoniams "vaistus" (nes receptus rašyti neturėjo teisės), skelbė tariamus "padėkavonės laiškus", aiškino sapnus ir pan. Daugelis jų knygoje aprašomų ligų, atrodo, stachiai paimtos iš Collinso knygos. O apklausinėjimo blankos (su anatominiiais kūno braižiniais), siuntinėjamos ligoniams, visai panašios į tas, kurias "Vadovas in sveikatą" pateikė.

Kodėl klinikos promoteriai netikėjo vaistinėm ir vaistininke? Pysl. 61 pasakyta:

"Philadelphijos Med. Klinika, todėl taip pasekmingai gydo sergančius, kad jiems suteikia-duoda arba pasiunčia iš savo locnos Laboratorijos sutaisytas liekarstas, pritaikytas gerai pagal aprašytus (pačių pacientų — A. P.) nesveikumus ir silpnybes". Ar ne stebukladariai? O va kaip jie gydė reumatą — žiūr. pyl. 44:

"Kadangi reumatizmas yra svarbi liga, apimanti visą organizmą, tai gi reikia ir liekarstų, kurios gydytų visą organizmą. Gydymo būdas, kokį daugelis daktarų iki šiol patardavo, pasirodė, akvaizdoje naujausių daktarystės mokslo patyrimų, neužtenkančiais. Mūsų gydinyčioje vartojami vaistai, kurie tik naujausių ištyrimų panaudojami ir pritaikomi reumatizmo gydymui".

O betgi ir iki šiol dar niekas nesurado tikrosios reumato priežasties ir neišrado vaistų jo gydymui! Aspirinu ar kokiais ramintojais gydytojas gali ligoniui tik padėti, bet ne išgydyti. O tie Philadelphijos šundaktariai skelbė, jog jie apie reumatą jau viską žinojo ir "tikras liekarstas" turėjo. Apgavikai!

Tačiau geriausia patys tie Philadelphijos "daktarai" save numaskuoja, kai jie kalba apie daktarus, kaip mokytus žmones. Pusl. 15-16 jie sako:

"Ką šitas žodis 'daktaras' reiškia savo prasmėje, turi labai augštos paguodonės vertę. Daktaras tai neženklina tūlos profesijos, arba amato vardą... bet žodis 'daktaras' lietuviškai reiškia Mokytas. Todėl šitą titulą įgyja tikrai tikrai giliai mokyti žmonės..."

Tikras gydytojas yra — Daktaras Medicinos, mokslo apie gydymą... Medicinos Daktaras, kuris neturi virš paminėtos kvalifikacijos ir mokslo, tai nors ir vadintųsi save dak-

taru, bet jis nėra geru daktaru, tikrai šarlatanu, šundaktariu... Philadelphijos Med. Klinikoj iš Pensilvanijos gydytojai yra daktarai, ant kurių galima pasitikėti, kad pasekmingai įvairias ligas gydo."

Minėtosios klinikos vedėjai nė vienas daktaro laipsnio neturėjo, reiškia nebuvo mokyti, taigi, jų pačių žargonu tariant, — jie buvo šarlatanai, šundaktariai! Jie turėjo nusipirkę kokio tai mirusio daktaro diplomą ir ja naudojosi.

Ir Philadelphijos Medicinos Klinika susilaukė tokio pat galo, kaip Collinso bei Thompsono institutai New Yorke: valdžia ir jį uždarė, o jo vadus bei pagalbininkus areštavo ir nubaudė.

Visųniekingiausias biznis, tai spekuliacija žmogaus sveikata, jo apgaudinėjimas bei išnaudojimas. Simuliuodami daktarus, tūli apgavikai daugeliui žmonių sveikatą sugadina ar net amžių sutrumpina.

Vilniaus išlaisvintojams **SALIUTAS**

Patrankos paruoštos taiklam saljutui
Ir numeriai sustingę prie lafetų,
Daigus pražydęs fejerverkų lūtim,
Tik vėlavos
Pusiau nuleistos,
Gedi.

Atėję čia nuo Volgos ir Oriolo
Už mūsų miestą, mūsų laisvę mirti,
Visų tautų vaikai,
Brangieji mūsų broilai,
Jūs mums atidavėte.
Kas brangiausia —
Širdį.

Bet jūs miegokite,
Miegokite!
Miegokite!
Jūs savo atbudėjot ir atšaudėt. —
Balandžiai žaidžia jūs kapų atokaitoj
Ir pušys graudų „Rekviam“ jums slaudžia.

Juk šitos senos varpinės ir aikštės
Apgintos jūsų nemaraus narsumo,
Tai kas, kad jūsų kojos čia nevaikščios,

Kad akys nematys
Alyvų balto dūmo.

Mes jūs vardais vadinam savo sūnus
Ir jūsų gatvėmis į naują dieną einam,
O liepų, pokariu sodintųjų, viršūnės
Ir mums, ir jums
Posmuoja mellės dainą.

Ir jūs miegokite!
Miegokite!
Miegokite!
Jūs savo atbudėjot ir atšaudėt. —
Balandžiai žaidžia jūs kapų atokaitoj
Ir pušys graudų „Rekviam“ jums slaudžia.

Sustatęs jus į amžiną rikluotę,
Pakyla komandarmas vėl į kalvą,
Ir ženklą savo taikytojams duoda:
— Už taikų Vilnių!
Salvė!
Salvė!
Salvė!

1969. VII. 12.

Petras KEIDOŠIUS

PASIVAIKŠČIOJIMAS PO VILNIŲ

J. SUBAČIUS

Kai baigiasi paskaitos universitete, smagu paklaidinėti Vilniaus gatvėmis su pažįstamu studentu. Dar neseniai apsigyvenus šiame mieste, jame norisi plačiau pamatyti visas tas vietas, apie kurias skaityta, kurios regėtos nuotraukose.

Smagiau vaikščioti dviese, kai galima dalintis mintimis, papildyti vienas kito pastebėjimus. O Vilniui apvaikščioti neužtenka savaitės, neužtenka mėnesio.

Mudu kopiname į Gedimino kalną. Mus stebina storos, iš akmenų sukrautos, senosios pilies sienos.

Vaizduotė mus nukelia į kryžiuočių laikus. Lyg matome, kaip baudžiauninkai, primityviomis priemonėmis, iš apylinkių sugabentus akmenis rita į statų kalną. Raiti prievaizdai su kietais rimbais laksto į vieną ir kitą pusę. Duoklės iš kunigaikščio valdų pažymimos senovine slavų kalba. Lietuvių kalba tada dar niekas nerašė. Nacionalinės kalbos beveik visoje Europoje tada dar buvo tik prasčiokų kalbos. Šviesuomenė naudojosi bažnytinėmis — lotynų ir slavų kalbomis.

Pačiupinėjame sienos akmenis. Kaip atrodė tie žmonės, kurie jus čia atrito ir įmūrijo? Gal kuris jų buvo tolimas mūsų prosenelis? Ak, jeigu koku nors stebuklingu būdu būtų galima atsekti prasčiokų giminių geneologiją! Į kur benusišakotų kiekvieno mūsų protėvių šaka prieš keletą šimtmečių? Kokiais keliais, per kokias kančias jie nešė mums gyvybės estafetę? Seneliai — keturi; prosenoliai — aštuoni, pro prosenelių — šešiolika. Toliau, trisdešimt du, šešiasdešimt keturi, šimtas dvidešimt aštuoni ir t. t. Ar šaknys nuvestų į Romą, Graikiją ar Aziją? Kol žmogus nemokėjo statyti žiemai būstų, mūsiškiam šiaurės krašte niekas negyveno!

Bokšto gatvėje sustojame ties iškilusia stora, aukšta mūro siena, kuri kadaise juosė visą miestą. Prie kiekvienų įvažiavimo vartų lyg matome rūsčią sargybą. Mintyse piešiame vaizdus, kaip ši siena padėjo gintis nuo anpuolių.

Vėliau prasideda didžiųjų kulto pastatų statyba. Į Lietuvą atvyksta vis daugiau įvairių meistrų ir amatininkų iš Vakarų Europos. Tuose paminkluose išliko ne tik architektų ir skulptorių dvasios polėkiai, bet ir paprastų žmonių darbo prakaitas. Tai jų rankos lipdė, lygino ir šlifavo ornamentus bei figūras lubų aukštybėje, ant primityvių pastolių. Jų darbas jau stovi šimtmečius, džiugindamas ateinančių ir nueinančių kartų širdis, ir dar stovės šimtmečius.

Devynioliktas amžius — miestų augimo gaidynė. Feodalizmą įveikęs kapitalistinis gamybos būdas, ėmęs naudoti mašinas, kelis kartus padidina darbo našumą. Iš žmogaus išspaudžiama visa, kas galima. Palyginus su ankstesniais šimtmečiais namai dygsta ir auga, kaip grybai po lietaus. Išsiplėtusi nauja buržuazijos klasė ima mėgdžioti senuosius feodalus, bezdžioniauti aristokratiją.

Vijoklių gebėnėmis apipinti senieji universiteto rūmai daug ką matė. Didžiojoje aikštėje į deginamus eretikus spoksodavo nebylios minios. Džiordano Bruno atgarsiai siekė ir Lietuvą. O juk bažnyčia, šiandien galvotrūčiais skubanti melstis už pirmuosius, televizoriuje matomus, astronautų žingsnius Mėnulyje ir statanti modernišką katedras, primenančias raketos kapsulės formą, dar vis nėra atšaukusi ankstesniųjų savo tvirtinimų, kad saulė sukasi apie žemę!

Kopiname aukštyn į Rasų kapines. Bren-dame per storą, šviežiai nukritusių lapų,

Šviesa Nr. 4, 1969

dangą. Už mūro sienos bilda, užia gyvenimas, o čia tylu, tuščia, nė gyvos dvasios. Tyliai stūkso įvairios senos skulptūros. Išskėstais sparnais baltas angelas švieste šviečia tamsiai vešlios augmenijos fone.

Žmonėms nėra kada galvoti apie mirusiuosius, apie praeitį. Jie žvelgia į ateitį, skuba triūsti, statyti, plėsti tai, ką mirusieji jiems sukūrė, ir mirdami palikti miestą didesnę ir gražesnę savo ainiams. Juose gena įsikūnijęs stiprus prigimties balsas, verčias juos kurti, siekti pažangos.

Nors kai kurios kapinės paverstos parkais, ir nėra nė ženklų, kad po mūsų kojomis guli tūkstančiai kaukolių, bet tie žmonės nedingo be pėdsako. Dingo tik jų pavardės, vardai. Jų gyvenimai susiliejo į vieną didžiulį nemirtingą paminklą — į šį miestą, šią tautą, šią kultūrą.

Šiurpios Panerių duobės. Tenai užgeso šimtas tūkstančių gyvybių. Bet jos, užgesdamos drauge su kitomis žmonių aukų katakombomis, keitė istorijos tėkmę.

Karių kapinėse tyliai dega amžinoji ugnis. Iškalto pavardės ima dengtis akmens kerpėmis. Vilniaus apylinkėse krito kariai, baigią artėti į karo pabaigą. Per daugelį atakų jie praėjo sveiki, dėkojo likimui, kad jis taip ilgai juos saugojo nuo kulų. Bet krito ir jie, kad tūkstančiai kitų pasiektų pergalę. Jie kiekvienas vykdė mažą jam pavestą užduotį ir žuvo su kančiomis paplūde kraujo klane. Pastiro negyvos akys. Dažnai žūvantysis pats nejautė, jog kartu su kitais, lėmė pasaulio istoriją, lėmė visos žmonijos istoriją, brenančią iš kraujo į visuotinės taikos epochą. Buvo sutriuškinta fašizmo doktrina, ginklu skelbianti, kad ne "ponų" rasės tautas galima nebaudžiamai žudyti.

Karių kapus lanko žmonės, apie jų žygdarbius rašo spauda. Ties obelisku, ties amžinąja ugnimi, padėtos gėlių puokštės rodo, kad jie lėmė istoriją ne tik mirdami, bet ir toliau daro įtaką gyviesiems ir tokiu būdu nenustoja lėmę, kreipę istorijos.

Aplankome ir naująsias Saltoniškių kapines, kur nauji kapai miškelyje supilti vienas prie kito. Nuolat pasitaiko kūdikio, mergaitės, jaunos motinos kapas.

Prisimena giltinės skulptūra viename architektūriname miesto pastate. Ji stovi ni-

šoje prie durų, lyg tykodama savo dalgiu pakirsti klastingai kiekvieną. Ką skulptorius norėjo išreikšti ta skeleto statula? Ar kad žmogus yra akiplėšiškas padaras? Duok jam garantiją, kad jis, pavyzdžiui, sulauks šimto metų, tai nežinia, ką ims išdarinėti suįžulėjęs! Negi tykanti mirties grėsmė reikalinga, lyg žąslais, sutramdyti žmogų, priversti jį pagalvoti ir apie kitus!?

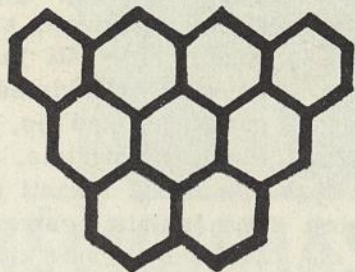
Smagu pereiti per "dangoraižiais" besipuikuojančius Žirmūnus. Namams daug erdvės, šviesos! O kiek per artimuosius dešimtmečius naujų rajonų išaugs! Šalia Vilniaus senamiesčio pastatų jie sudarys griežtą kontrastą. Ir tegu koks išpuikęs turistai iš saulėtos Kalifornijos pasipiktina senamiesčio šaligatviais, kur pravažiavo ne vienas tankas, kur žiojėjo bombų duobės, kur kraujo klane gulėjo ne vienas didvyriškas karys. Vietomis išlikusi, neužlyginta nuo kulkosvaidžio kulų rauplėta siena bus kaip gyvas anų šiuropių laikų paminklas. Karo agonijos nepatyrę dažni turistai iš Vakarų neturi nė mažiausio supratimo, ką tai reiškia.

Bet ne tik pastatai, ne tik kapinės mena praeitį. Daug didesni paminklai yra liaudies sukurti lobiai. Kalbą tų žmonių, kurie statė Gedimino pilį, šiandien studijuoja pasaulio lingvistai. Lietuvių kalba tapo raktu kitų kalbų vystymosi dėsniams pažinti. Žmonių partitis persidavė iš lūpų į lūpas, iš kartos į kartą. Tautosakoje ryškiai atsispindi kilnioji liaudies dvasia. O tautosaka veikė rašytinę literatūrą. Į ją įsiliejo revoliucinės įtakos iš kitų šalių. Ir viso to rezultatas — šiandien besiformuojančia savita nacionalinė kultūra su socialistiniu turiniu, kurią nelengva iš karto išvelgti turistams su "kilnia" pinigų ir gyvenimo patogumų filosofija, ieškantiems ištrupėjusių šaligatvių.

Vakare susėdame Petro Cvirkos skvere. Mieste griuvėsių vietoje atsirado daug skverų. Pasižiūrėjus į vešliai sulapojusius medžius, išdėstytus gėlių gazonus, akis netiki, kad čia krito bombos, užversdamos motinas su vaikais, kad čia ilgai tvyrojo degesiu kvapas.

Kai pakylame eiti į Tauro bendrabutį, mūsų žingsniai čerža takelių žvyre. Ryt paskaitos, darbas ir... nuostabi ateitis, sukurta mums visų tų prieš mus gyvenusių ir tebegyvenančių žmonių.

Bičių

V. SAVICKAS,
farmacininkas

produktai

ir mūsų sveikata

Bičių produktai, vartojami vieni, nesugeba ligų įveikti. Tik, derinant su kitais vaistais, sustiprina jų veikimą. Tiesa, tiek medus, tiek kiti bičių produktai ne kiekvienam tinka ir ne su kiekvienu vaistu derinasi. Dėl to bet kokį jų vartojimą kiekvienu atveju reikia derinti su gydančiu gydytoju. Medus vartojamas sergant skrandžio, širdies, kepenų, nervų ligomis, yra švelni vidurių minkštinamoji priemonė.

Jeigu vieną valgomą šaukštą medaus ištirpinsime vienoje stiklinėje šilto virinto vandens, gerai išmaišysim ir išgersim, tai sumažinsim skrandyje padidintą rūgštingumą. Jeigu vieną šaukštą medaus ištirpinsime šaltame virintame vandenyje ir išgersime, tai skrandžio rūgštingumą pakelsim. Sergantiems sumažintu rūgštingumu patariama dar išspausti truputį citrinos sulčių. Gerti 1,5—2 valandas prieš valgį.

Medaus geros gydomosios savybės pasireiškia, sergant nervų susirgimais. Vartoti: ryte ir per pietus po 30, vakare — 40 gramų medaus. Galima užtepti ant duonos, pyrago, sūrio ar išmaišyti vienoje stiklinėje arbatos.

Medus padės ir esant nemigai. Vienoje stiklinėje šilto virinto vandens ištirpinti vieną valgomą šaukštą medaus, gerai išmaišyti ir išgerti 1—1,5 valandos prieš einant gulti.

Jeigu skrandyje ar dvylikapirštėje žarnoje yra opos, medų vartoti 1,5—2 valandas prieš valgį arba praėjus 3 valandoms po valgio. (Geriau naudoti prieš valgį). Rekomenduojama: ryte 30, per pietus 40, vakare 30 gramų medaus. Vartoti du mėnesius, medaus porciją ištirpinant vienoje stiklinėje šilto virinto vandens.

Pastebėjus pagerėjimą, kursą pakartoti. Gydančiam skrandžio, dvylikapirštės žarnos opas bendromis priemonėmis, jos užgyja kas trečiam ligoniui, o tiems, kurie gydomi bendromis priemonėmis su medumi — kas antram. Taip pat padidėja sergančiojo svoris, sunormalėja skrandžio sulčių rūgštingumas, kraujo sudėtis, pagerėja nervų sistema.

Kadangi meduje yra acetilcholino, kuris mažina kraujo spaudimą, tai pastaruoju metu jis vartojamas ir gydant hipertenzinę ligą. Liaudies medicinoje vartojama 1,5—2 valandas prieš valgį arba 3 valandas po valgio. Vienoje stiklinėje šilto virinto vandens ištirpinama vienas šaukštas medaus ir išspaudžiama truputis citrinos sulčių.

Aterosklerozės (kraujagyslių kalkėjimo) atveju vartojama: į vieną stiklinę šilto virinto vandens įdedamas vienas šaukštas medaus, vienas arbatinis šaukštelis geriamo glicerino, išspaudžiama truputis citrinos sulčių ir, gerai išmaišius, geriama. Gerti vieną kartą per dieną 1,5—2 valandos prieš valgį.

Persirgus ar sergant gripu bei kitomis infekcinėmis ligomis, persišaldžius ar pavargus, pasireiškus silpnumui, medus vartojamas žmogaus organizmui sustiprinti. Į vieną stiklinę šilto virinto vandens įdedamas vienas šaukštas medaus, vienas šaukštas erškėčių sirupo su vitaminu C (yra vaistinėse), vienas šaukštas aviečių uogienės, jei ligonis būna namuose, truputis citrinos sulčių. Viską išmaišyti ir išgerti 3 valandoms praėjus po valgio. Gerti tris kartus per dieną. Su aviečių uogiene gerti tik prieš miegą. Vėl pagerės savijauta, atsigaus jėgos.

Sergant bronchine astma, siūlomas tokios sudėties receptas: tamsioje vėsioje vietoje dešimt dienų išlaikytų alijošiaus lapų sulčių — viena stiklinė, medaus — viena stiklinė, geriamo glicerino — 100 gramų, spirito — 100 gramų, T — ros Jodi 5% — 25 lašai, valyto terpentino — 25 lašai. Viską gerai išmaišyti. Laikyti šaltoje, tamsioje vietoje. Vieną arbatinį šaukštelį išmaišyti vienoje stiklinėje saldaus pieno (virinto, atšaldyto) ir išgerti kartą per dieną po valgio. Negalima gerti nėščioms moterims. Sergantys astma taip pat turėtų įsitikinti, ar jiems tinka.

Jeigu padidėjęs skrandžio rūgštingumas (ėda rūmuo), reikia truputį pašildyti vieną stiklinę saldžios grietinės, sumaišyti su vienu šaukštu medaus, išgerti. Jeigu kankina sunkus ir ilgai užsitęsęs kosulys, daromas tokios sudėties receptas. Reikia prilaužyti 3—4 metų liepos šakelių. Nuo jų nuskusti išorinę žievę ir numesti. Paskui skusti vidurinę žievę. Priskutus 30 gramų, sudėti į emaliuotą indą, užpilti 500 gramų vandens ir įdėti 500 gramų medaus. Virinti 30 minučių. Leisti atvėsti. Po dviejų valandų perkošti. Gerti po pusę stiklinės 2—3 kartus per dieną po valgio.

Mityboje medaus vartojama nuo 60 iki 100 gramų. Geriausia medų valgyti keletą kartų per dieną 1,5—2 valandos prieš valgį arba 3 valandas po valgio. Galima gerti su pienu, vandeniu, tepti ant sūrio, duonos, pyrago, agurko. Medus labai kaloringas (1 kg medaus yra 3150 kalorijų).

Nepatariama vartoti medaus, pasireiškus viduriavimui, vėmimui, atsiradus išbėrimui.

BIČIŲ PIKIS (PROPOLIS)

Tai savotiška lipni gelsvai žalsvos spalvos aromatinė medžiaga, kurią sudaro balzamai, eteriniai aliejai, vitaminai B₁, C₁, E₁, P, PP, provitaminas „A“.

Liaudies medicinoje bičių pikis naudojamas tada, kai kojos venoje yra varikozinė opa.

Imama: bičių pikio — 5 gramus, sumaišoma su 100 gramų boro rūgšties spiritiniu tirpalu, užvirinama. Ataušinus įpilti 200 gramų vazelino aliejaus, gerai išmaišyti. Tepama aplink opą. Užbintuojama steriliu bintu. Kojos paraudimas bala, opa gyja

APILAKAS

Apilakas — bičių darbininkių alotrofinių liaukų sekretas, kuris dar vadinamas bičių motinos pienu.

Vaistinėse galima gauti milteliais, tabletemis.

Apilakas pagerina apetitą, sumažina organizmo išglebimą, padidina audinių tonusą, sunormalina arterinę kraujo spaudimą, sergant hipotonija (sumažintas kraujo spaudimas). Vartojamas sergant ateroskleroze, stenokardija, veido odos seborėja, persirgus miokardo infarktu, taip pat serganti klimakterine hipertonijs. Išleidžiamas tabletemis po 0,01 gramo. Pašaliniai reiškiniai: gali atsirasti trumpalaikė nemiga, padidintas ligonio jautrumas ir kt. Tada preparato vartojimą apriboti.

Tabletes laikyti sausoje, tamsioje vietoje.

Juozas Nekrašius

Šiaurės pašvaistė

Iš Didžiojo Tėvynės karo
negrižusiems

*Šiaurės pašvaistė
Šiaubingai didėjo ir plėtė,
Vyrai buvo kare,
O moterys verkė kraupiai,
Jos sakė,
Kad kraujas dangų atsispindi
Nuo sniego raudono,
Laukėm aušros
Ir bijojom,
Jog saulė visai netekės
Už balto beržyno...
Tai ne šiaurės pašvaistė švietė,
Tai kraujas tada išsiliejo,
Kai slibiną devynalvį
Vyrai galingi kapojo
Ant Rusijos lygumų,
Ir dvidešimt milijonų
Gulė į baltus sniegynus,
Slibiną nugalėję,
Galvas nukirtę devynias...
Šiaurės pašvaistė švietė,
Vyrai buvo kare,
O moterys verkė kraupiai,*

Purslai

J. ŠIMONIS

Muziejų paveikslas su užrašu — "Jūra",
Vien bangos ir vilnys, ištiškę purslai.
Banguoja ir žemė, ir didmiesčio mūrai,
Pasaulis — iš jūros ištiškę purslai,
Vandens tik lašai...

Jeį taip, tai kodėl purslų netaškyti?!
Purslai — iš vandens vien ištiškę lašai!
Tegu jie vaivorykštėm mirga ir švyti!
Gyvenimas visas — baltieji lašai,
Vien jūros purslai!

Kaip tiesą paskelbus būties beprasmybę,
Paneigus progresą, žmonijos tikslus,
Manyta, kad traiškyti vaiko gyvybę
Yra juk tas pat, kaip taškyti purslus,
Ištėkšti lašus...

Nėra jokios sąžinės — išmislo paiko!
Ramiai sau miegok, pritaškęs putų!..
Šalin senus prietarus, pasakų tvaiką!
Būtis — tiktai žaismas spalvingų purslų,
Visatos purslų!

Ir taškės pasaulis, tarytum apdujęs,
Ištaškė akiai milijonus purslų.
Nors šaukė sustoti jiems Piautuvai-Kūjis,
Bet kam gi gailėt ištėkštųjų purslų,
Spalvingų lašų!

Bet šiandien žmonija suprasti pradeda iš lėto,
Jog lemta nešti žmogui ir menkam progreso
estafetę,

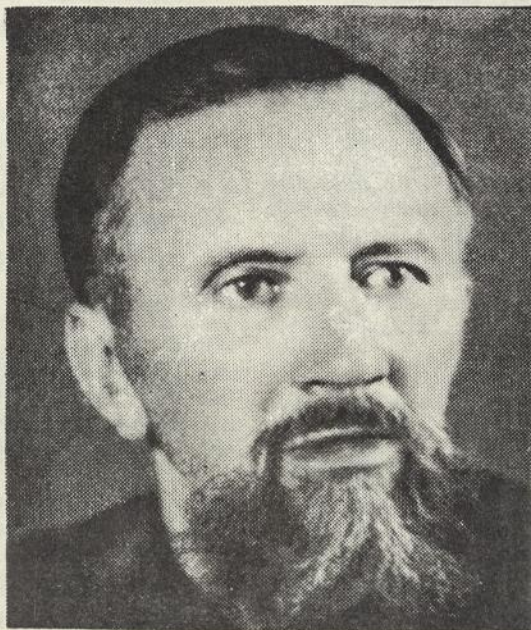
Jam būti nameliu, grandim žmonijos tilte,
Gyvenimu ir mirtimi kitiems padėti kilti
Ir likti amžiams nemariu istorijos plėtotėj,
Nors naujos kartos nieko apie jį ir nežinotų;
Ir kad mirtis kiekvieno — tai ne žvakės
užgesimas,

O didelė katastrofa Visatos debesynuos;
Tačiau gyvybė, noriai paaukota už tėvynę,
Įžiebia erdvę tūkstančius naujų žvaigždynų.

VYTAUTAS SVETULAITIS

DAINAVOS KRAŠTO DAINIUS

85-tosioms Liudo Giros gimimo metinėms

Viena ryškiausių Liudo Giros poezijoje — gimtojo krašto tema. Daugelį gražiausių savo posmų poetas paskyrė įvairioms Lietuvos vietovėms apdainuoti. Tačiau pati brangiausia ir artimiausia L. Girai visada buvo jo numylėta Dainava:

Vai daugel mūs tėvynėj grožės,
Bet man gražiausia tujen, Dzūkija!

Eilėraštyje "Kai numirsiu..." (1912), parašytame aiškioje T. Ševčenkos "Testamento" įtakoje, L. Gira netgi pageidavo, kad po mirties būtų palaidotas Dzūkijos žemėje, tarp "pušynėlių, tarp jaunų". Toks poeto artimumas Dainavos kraštui, žinoma, nebuvo atsitiktinis.

Pats anksti patyręs vargą, poetas giliai atjautė ir kitų nelaimes. Jo kūryboje, kaip pastebėjo V. Mykolaitis-Putinas, atsispindėjo "sunki darbo žmonių būtis, — tokia, kokią pa-

čiam poetui teko matyti Lietuvoje, o ypač vargingame Dzūkijos krašte." Ryškus artojo vargų paveikslas nupieštas eilėraštyje "Mano kraštas":

Cykiai Nemunas liūliuoja,
Veja auga da cykiou,
Bet užvis cykiou dejuoja
Ty artojas, kap matiou...
Liuosybę laukiamą išvys...
Artojas linksmas eis į lauką,
Liaus jį toj rūpestis žūdyt,
Kur baltin jo be laiko plauką —
Kuo ryt šeimyną išmaityt?..

Ir šitos poeto viltys, kaip ir visos lietuvių liaudies lūkesčiai, išsipildė. Atkūrus tarybinę santvarką Lietuvoje 1940 metais, L. Giros numylėtas kaimo artojėlis galėjo laisvai atsikvėpti, kurti gyvenimą be išnaudotojų. Sveikindamas naują gyvenimą, poetas sakė:

Kelk su sauli, darbuik dzienū,
 Grįžk namopi sutemoj,
 O turi eik vargū vienū...
 An krūcinės vis akmuoj...

Sunkaus liaudies gyvenimo vaizdus L. Gira poezijoje lydi nuoširdi autoriaus užuojauta vargstančiam žmogui, o kartais ir svajonės apie geresnius laikus. Štai eilėraštyje "Pasitikėjimas" poetas pranašavo:

Vargai pražus! Laimėsią žmonės,
 — — — — —

Mūsų uosiai niekad nēr taip gaudę,
 Nežydėjo taip puošniai jurginai,
 Kaip laisvai mūs atsiduso liaudis,
 Savo ateitį pati kurt pamėginus.

Kai taikią statybą nutraukė karas, L. Gira evakavosi į Tarybų Sąjungos gilumą. Tačiau ir ten gyvendamas, jis niekada nepamiršo

gimtinės laukų ir žmonių. Lyrinės poemos "Paverkniais" posmai skambėjo kaip gili poeto meilė savajam kraštui ir rūsti neapykanta hitlerininkams, kaip tvirtas tikėjimas būsima pergale.

Tarybinei Armijai vaduojant Lietuvos teritoriją, L. Gira parašė eilėrašį "Marcinkonys". Reikšdamas laisvės dienų džiaugsmą, poetas savo kūrinyje kalbėjo apie šviesią Dzūkijos ateitį:

Bet praslinko audros. Dirbt šalis įkibus
 Ryt tuose pušynuos rinks ne vien tik grybus,
 Ir raikys pyragą, ne vien juodą plutą.

Poeto pranašavimai šiandien virto tikrove. Dzūkijos artojai pamiršo skurdą ir vargą, nepritekliais ženklintas dienas. Kurdami šviesų ir laimingą gyvenimą, jie visada prisimena ir savo mylimą poetą L. Girą.

70 metų jubiliejų ir 30 metų kūrybinio darbo dailiosios keramikos srityje sukaktį paminėjo Lietuvos TSR liaudies dailininkas Jonas Mikėnas. Šios sukaktys sutapo su jo mokinio, taip pat plačiai žinomo respublikoje keramikos meistro Mykolo Vrubliausko 50-mečiu.

Didžiulio visuomenės susidomėjimo susilaukė šia proga Vilniaus Parodų rūmuose surengta abiejų menininkų kūrinių paroda, kurioje eksponuojami keli šimtai darbų — vazų, dekoratyvinių lėksčių, servizų, įvairių buitinės keramikos pavyzdžių. Ekspoziciją puošia J. Mikėno sūnaus inžinieriaus Algimanto akvarelės.

PETRAS PANAVAS

PLONAI PLONAI KUODELĖLĖ VERPIU...

P

lonai plonai kuodelėlė verpiu,
Plonai plonai kuodelėlė verpiu.
Tunkiai tunkiai pro lungų daboju,
Tunkiai tunkiai pro lungų daboju,
Iš katro šono brolelis atjoja...

Niekas neatjoja, tik dūzgia rateliai, į dainos taktą linguoja skarelėmis aprištos galvos, nuo darbų suskeldėję pirštai palengva leidžia siūlą. Ir, atrodo, niekadus nebus galo šiai lino gijai, niekadus nenušils išstisus amžius, tūkstančius lūpų menanti daina. Net didžiausių skeptikų žvilgsniuose išsižiebia smalsumo ir susižavėjimo ugnelės. O daina veja dainą, melodija melodiją, nuotaika nuotaiką —

Oi, motinyte augintojyte,
Baltų rankelių nešiotojyte,
Užugdei, močiut, dvi, ne man vienų,
Nudavei vargan cik mani vienų.

Su anūke ar proanūke salėje sėdinčios senutės akis aptraukia ašarų migla, pagyvenusio vyriškio kakle įtartinai sujuda "adomo obuo-lyš", šešiolikmetė moksleivė net prasižiojusi stebi sceną —

Ar aš neskėliau ankstų rytelių?
Ar aš nedirbau sčyrai darbelių? —
Aš atsikėliau rami būdama,
Darbelį dirbau vis dainuodama.

Moksleivė, matyt, pirmą kartą girdi šią melodiją, jai jau sunku suprasti šitą skundą, bet ir ji jaučia, kad tikra, neišgalvota, nemeluota, išjausta —

Aš atsikėliau nepabudinta,
Darbelį dirbau nepasiūlinta...

Skundais ir priekaištais perpintus posmus nelaukta netikėtai keičia žaismingas, vos ne pramuštgalviškas ritmas:

Jūs, berneliai, ko nešokat?
Ar jūs neinant, ar nemokat? —
Mūs berneliams nenusciko,
Nežinosi visi liko.

Kaimynas alkūne stukteri užsibuvusių viengungį, merginų eilute nubėga prunkštimas, kažkas koja ima belsti taktą. O dainininkės, rytietišškai traukia toliau:

Vienų duncį turėdamas,
In mergelį dabodamas —
Vienų duncį turėdamas,
In mergelį dabodamas —

galutinai pribaigia užkietėjusį senberniį.

Dar neatslūgo juoko vilnis, nenušilo plojimai, o scenoje jau plasnoja kvoldruoti sijonai, švysčioja žili vyrų smilkiniai. Muzikantas — ir tas saviškis, kartu karves ganęs, dešimt valdžių pergyvenęs, puikiai žinantis, ko reikia šitom kojom. Dvidešimtmečiai, trisdešimtmečiai, varantys ketvirtą dešimtį spokso — ir savo akimis netiki: negi tai jų motinos, tėvai, namie seneliais šaukiami?

Šutų kultūros namų direktorė ir meno vadovė taip pat nelabai tikėjo savo planų realumu, kai nusprendė suburti etnografinį pagyvenusių žmonių dainų ir šokių kolektyvą. Pradžia ir nebuvo sėkminga. Apėjo vos ne visas Šutų pirkias, kur žinojo esant vyresnės kartos žmonių, — visur branginasi: mes, girdi, savo atšokom, tegu jauni šoka ir dainuoja, ką čia bejuokinsi svieta.

Kai nieko neišdegė su Šutais, nutarė pereiti Daumilų sodžių. Dėl viso pikto, kad sąžinė negraužtų, jog ne viskas išmėginta, jog ne viskas išmėginta. Užėję į vieną trobą, pakalbėjo — sutinka. Antroje — irgi! Trečioje taip pat. Kilo net įtarimas; ar tik nesišaipto drumiliečiai? Ar tik nebando išsisukti pačiu lengviausiu būdu — pažadėdami? Ar neapsigalvos?

Bet jau pirmą vakarą susirinko visi žadėję. Ir jau pati pirmoji repeticija buvo neįprasta: rodos, viskas išdainuota, atgaivinti visi kadaise šokti šokiai, laikas krypsta į vidurnaktį, o daumiliečiai vis dar rausiasi

atmintyje, ieškodami kažkur užkritusio posmo, primirštos melodijos; vėl ir vėl prisimena naujas šokio figūras, čia pat jaunatviškai jas išraitdami; vyrai ragina smarkiau pasikratyti šokėjas, moteriškos erzina vyrus:

— Vai vai, juk jūs jau neatsidūstat! Ir kur mūsų galvos buvo, kai mes už tokių tekėjom?

Kai, pasibaigus repeticijai, meno vadovė dėkoja daumiliečiams, jie tik rankomis moja:

— Už ką čia mums dėkavot, dukrela? Tai mes turėtum pasakyti ačiū, kad mus senus prisiminėt. Va, pašokom, padainavom — kaip jaunystį susapnavom

... Gaidiška! iškėlę galvas, kaip jaunystėje, trypia žilaplaukiai vyrai, prilaikydamos

sijonų pridurkus, sukasi vėl pražydušios moterutės. Sukasi taip, lyg už pečių nebūtų metų naštos, ligų, apraudotų vaikų.

— Tai žmonių būta, tai būta! — su pavydo gaidele atsidūsta vaikinai.

Baigėsi šokiai — mįslių minimas, pasakų sekimas, fejerverkiškas, rodos, čia pat gimęs, humoristinis pasakojimas. Klausytojai, vos išnirę iš vienos juoko bangos, greitosiomis pagauna oro grukšnį — ir vėl leipsta, pilvus susiėmę.

O po to vėl plunksnų pešiojimas, ratelio dūzgesys ir neįmantri, šildanti krūtine, kelianti kažkokį gerą graudulį, tylų ilgesį, amžina kaip tavoji liaudis, kaip jos kamienas — lietuviškas kaimas — daina.

ŠARVAI

Alg. Baltakis

*Mane sužeist kaskart sunkiau.
Širdis užsiaugino šarvus.
Anksčiau žodžius širdin rinkau,
Dabar širdin imu tik darbus.*

*Vien tai, kas tikra, realu,
Ko nenustumsi, neapeisi.
Širdies neapersmeigi melu.
Jinai ir pašaipų nepaiso.*

*Neperšausi smulkiais šratais
Sarvų, nors šaudytum be galo.
Tik dideliais, sunkiais daiktais
Sutrupinsi širdies metalą.*

*Bet sveikinu griaustinį tą,
Kurs tylą pramuša kaip skydą.
Jau toks dalykas sveikata —
Kas susargdina, tas ir gydo.*

Didelė žmonių grupė žygiuoja link Fort Dix kariuonių (New Jersey valstijoje) reikalauti, kad būtų iš kariuomenės kalėjimo paleisti 38 kariuonės, kurie įkalinti už protestavimą prieš Vietnamo karą. Jiems kelią užstoja kariuomenė.

IEVA MIZARIENĖ

LDreiskalai

MICHALINOS MEŠKAUSKIENĖS
KNYGA

Džiugi žinia! Jau gavome Michalinos Meškauskienės atsiminimų knygą "Žvelgiu į tolius". Kai šiuos žodžius skaitysite, ji veikiausia jau bus pasiekus kuopų sekretorius. Nariai būtinai dalyvaukite kuopų susirinkimuose ir pasiimkite šią taip vertingą ir įdomią knygą.

Angliškai skaitantiems nariams šį kartą parinkome Maksim Gorkio "My Apprenticeship" ("Mano amato mokymosi laikas"). Tikiu, kad ir ši knyga nariams patiks. Ir kas gi gali nesidomėti Maksim Gorkio raštais!

Knygą gaus tik už šiuos metus užsimokėję mokesčius nariai.

Pradėjau skaityti "Žvelgiu į tolius" ir buvo sunku knygą padėt jos neperskaičius. Tai puiki 609 puslapių knyga su daugeliu išymių veikėjų, revoliucionierių, ypatingai moterų, nuotraukų. Knygos šriftas mūsų senesnio amžiaus skaitytojams turėtų patikti.

Knyga skaitoma kaip novelė, kaip romanas, nors tai gyvi faktai iš mielosios Michalinos pergyventų laikų. Ji tiek daug buržuazijos valdymo laikais Lietuvoje pergyveno, tiek daug ji matė!

Leiskite pacituoti tik vieną paragrafą, iš 10-to puslapio, kuriame autorė pasakoja apie savo vaikystę. Čia rašoma taip lyriškai, taip jautriai, kad, rodosi, skaitytojas stovi prie tos tvorelės ir tą valandėlę kartu su Michalina pergyvena. Ji pasakoja:

"Pavakare, būdavo, išbėgi pro vartus, atsiremi į sodo tvorą ir klausai klausai pamažu artėjančio vakaro. Nejučiomis nyksta tikrosios spalvos, dingsta garsai. Jei ką ir nugirsti, tai lyg kokį tolimą atbalsį.

Dar matai toluoje, kaip su grėbliais ant pečių lėtai eina kaimynų merginos. Ne, jos nedainuoja, tik nuo jų atliūliuoja gražus dainos aidas... jis supasi supasi laukuose ir nematomai susilieja su lankoje kylančiu rūku. Tai vėl iš tolo karvė sumykia, avys subliauja, tai šuo suloja, ir vis tai patylom, prislopintai.

Tu sau stovi stovi prie tvoros, vis klausai padūnavusios vakaro ramybės ir vis dar kažko lauki... O nuo senųjų sodybų iš tolo lėtai lėtai atvilnija vyriški balsai. Tai irgi ne daina, tai banguojantis galingų krūtinių aidas... Tokių dainų nereikia mokytis — jų garsai, vaizdai patys įeina į tavę ir skamba, gieda, dainuoja... Tai tavo gyvenimo gražioji dalis — kaip žemė, dangus, saulė, kaip gėlės, sodai, kaip tas gerasis laukų vėjas. O gal jos, tos dainos, pačios ateina iš laukų, nepastebimai plaukia iš žydinčių pievų, iš nokstančių javų, iš paukščių čiulbėjimo... iš šito gėstančio, į nakties ramybę pasineriančio vakaro... O tu vis stovi stovi lyg užburta, klausaisi, vos vos alsuoji..."

Knyga susideda iš keturių skyrių: "Tėviškė byloja", "Nežinomi toliai", "Universitetas" ir "Fašizmas". Pirmieji du skyriai apima autorės vaikystę, trečiasis studentijos laikus, o ketvirtasis, ką galima suprasti ir iš užvardijimo, nuo Smetonos ir Voldemaro užgrobimo valdžios laikų iki 1930 metų lapkričio 8 dienos. Šiame skyriuje autorė supažindina mus su Lietuvos revoliucionierių-kovotojų sunkiais išgyvenimais, su kalėjimo kančiomis, su slapstymuisi, su žvėrišku fašistinių budelių elgimuisi...

Taigi, mes gavome neįkainuojamos vertės knygą.

Centro Komitetas jau pradėjo rūpintis ir sekamą metų knygą. Bet apie tai pranešime vėliau, kada jau bus daugiau konkrečių žinių.